

БАРФИ АВВАЛ

Ҳаво хунук шуд. Осмонро абрҳои сафедчаранг фаро гирифтанд. Барф ба боридан сар кард. Дар андак вақт рӯи замин ва боғот бо барф пӯшида шуд. Мо барфи аввалинро дидан замон хурсанд шудем. Пас аз дарс ба беруни қишлоқ баромада, барфбозӣ кардем. Аз барф бобои барфӣ сохтем.

СУПОРИШ: Мазмуни ҳикояро нақл кунед.

Машқи 178. Матни зеринро рӯнавис кунед. Бо ёрии саволҳои чӣ? ва кӣ? (киҳо?) номи ашёву одамонро муайян намоед.

ЗИМИСТОН

Зимистон омад. Барф борид. Оби чӯй ях кард. Моҳира аз барф бобои барфӣ месозад. Бачаҳо дар болои ях бозӣ мекунанд.

ЧИСТОН

Сандуқчаи зулбиё,
Худбандаку худкушо.

ЛУҒАТ: *Зулбиё* - соф, шаффоф.

Машқи 179. Ба берун нигоҳ карда, ашёи дидаатонро нависед ва савол гузоред.

Намуна: дарахтон (чиҳо?), ...

ЗИМИСТОН

Фасли зимистон омад,
Барфи дурахшон омад.
Бароедон, бачаҳо,
Тафсад бозӣ, хандаҳо.

Чӣ хуш боридааст барф
Нуқра барин ҳар тараф,
Мо дар ҳар сӯ метозем,
Аз барф одам месозем.

Абдусалом Дехотӣ

САВОЛУ СУПОРИШ:

1. Бачагон барфи аввалро чӣ тавр пешвоз гирифтанд?
2. Шеърро хонед ва гӯед, ки он аз ҳикоя чӣ фарқ дорад.
3. Ба расм нигоҳ карда гӯед, ки мазмуни он ба мазмуни шеъри хондагитон мувофиқ меояд ё не.
4. Кадом мисраи шеърро дар зерин расм навиштан мумкин?

Машқи 180. Бозӣ-мусобиқаи “Кӣ тезтар менависад?”. Номи ашӯро нависед.

Машқи 181. Банди охири матни шеъри “Зимистон”-ро рӯнавис кунед. Ба зерин калимаҳои ифодакунандаи номи ашӯ хат кашед.

ДАРСҲОИ 31 ВА 32

ДҶСТРҶЯКОНИ МОДАР

Модари Сайёра Мукаррамаҳола аз кор бармегашту дар дил орзӯ мекард: “Духтарчаам Сайёраҷон зудтар калон мешуду дар корҳои хона ба ман ёри мерасонид”.

Модар бо ҳамин гуна фикру хаёл аз дари ҳавлӣ даромаду дар ҳайрат монд: рӯи ҳавлӣ об зада, тоза рӯфтагӣ буд. Вай фарзандонашро як-як ба оғӯш гирифта, бо қирраи чашм ба хона, айвону ошхона нигоҳ кард, ки ҳама ҷо озода, косаву табақ ва чойнику пиёлаҳо низ шуста, ҷо ба ҷо гузоштагӣ.

- Ҳавлиро кӣ рӯфт? – пурсид модар.
- Ман, – хурсандона ҷавоб дод Сайёра.
- Хонаю ошхонаро кӣ тоза кард?
- Ман, – бо табассум ҷавоб дод писарчааш Тоҳирҷон.
- Табақу коса ва чойнику пиёлаҳоро кӣ шуст?
- Ман, – бо ифтихор ҷавоб дод писари калониаш

Мукаррамахола аз хурсандӣ ба куртааш намеғунҷид. Ӯ фахр мекард, ки фарзандонаш акнун дастёр шудаанд ва дар дил "дӯструякони модар" меғуфт.

Сайёра дар синфи дуюм, Тоҳирҷон дар синфи якум ва Каримҷон дар синфи сеюм бо баҳои хубу аъло мехонанд. Онҳо на фақат ба кори хона, балки дар мактаб ҳам ба шарикдарсонашон ёрӣ мерасонанд.

Аз Сайёра ва Тоҳирҷону Каримҷон на танҳо модар, балки муаллимон ва ҳамсинфонашон низ хурсанданд.

САВОЛУ СУПОРИШ:

1. Модар дар бораи чӣ фикр мекард?
2. Шумо ба кори хона ёрӣ мерасонед?
3. Мазмуни ҳикояро нақл намоед.
4. Дар ҳикоя киҳо номбар шудаанд?

Машқи 182. Матни зеринро хонед.

Фирдавс аз мактаб омад. Хоҳаронаш Моҳпарӣ, Нигора ва додаракаш Доро ба пешвози ӯ баромаданд. Фирдавс ба хона даромада, ба амакаш Зафар салом дод.

САВОЛУ СУПОРИШ:

1. Кӣ аз мактаб омад?
2. Киҳо ба пешвози Фирдавс баромаданд?
3. Фирдавс ба кӣ салом дод?
4. Аз ин саволҳо ба чӣ хулоса омадед?
5. Номи одамонро рӯнавис кунед.

Машқи 183. Ба саволҳо ҷавоб гардонед ва нависед.

1. Кӣ аз хоб хест?
2. Кӣ ба кабк дона медиҳад?
3. Киҳо барои гунҷишкон хонача месозанд?
4. Киҳо паррандаҳоро дӯст медоранд?

Калимаҳо барои истифода: Барно, бачаҳо, Хусайн, талабагон.

Машқи 184. Бо калимаҳои зерин ҷумла тартиб диҳед ва нависед. Назира, Муслима, Олимҷон, Манучеҳр, Фаҳриддин, Хуршед.

Машқи 185. Матни зеринро рӯнавис кунед ва ба зери номи одамон хат кашед.

Сӯҳроб назди дарвозаи амаки Шокир омада, тугмачаи зангро пахш кард. Садои зангро шунида, Қудрат дучархаашро гирифта баромад. Аз паси ӯ Ёқуб намудор шуд.

ДАРСОҶОИ 33 ВА 34

ТАБАРАМАК

Табарамак серкор аст,
Экскаватор меронад.
Кӯхро чаппа намуда
Ба дарё мехобонад.

Дарё гӯяд: – “Ман зӯрам,
Чун аждаҳо меғуррам.
Дар якрави аз қадим
Байни мардум машҳурам.”

Ман барраҳоро хӯрдам,
Корвонро фурӯ бурдам,
Валекин то ба имрӯз
Экскаватор нахӯрдам.

Хок напарто ба сарам,
Қаҳрам орий, мехӯрам.
Ба қаъри худ кашида
Ба ҷои дур мебарам”.

Табарамак бо мошин
Роҳи обро мебандад,
Ба гапҳои рӯди Вахш
Қаҳ-қаҳ зада механдад.

Ҷ. Мавҷуда

САВОЛ ВА СУПОРИШ:

1. Шеърро ифоданок хонед.
2. Табарамак ба чӣ кор машғул будааст?
3. Дарё ба ӯ чӣ гуфтааст?

4. Табарамак оё ба гапҳои дарё гӯш дод?
5. Дар бораи баста шудани дарёи Вахш чӣ медонед, нақл кунед.
6. Банди охири матни шеърро рӯнавис намоед. Ба зерӣ калимаҳои ифодакунандаи номи одаму ашё хат кашед.

Машқи 186. Матни зеринро хонед. Дар нақши Акраму Акбар бозӣ кунед. Рақами 6-ро тавре нишон диҳед, ки ба рафиқи рӯбарӯистода монанди 9 намояд.

БАҲС

Акрам дар коғазе 6 навишту аз Акбар пурсид:

– Ин кадом рақам аст?

Акбар гуфт:

– Нӯҳ!

Акрам қоҳ-қоҳ хандид.

– Нодон! – гуфт вай. – Нӯҳ не, шаш! Дурусттар зеҳн мон!

Акбар ранҷид.

– Худат нодон, – гуфт вай. – Нӯҳро шаш мегӯӣ!

– О, ин шаш аст!

– Не, нӯҳ!

– Шаш!

– Нӯҳ!

Ин дам Аскар омад. Ба баҳси онҳо гӯш доду хандида гуфт:

– Фикри ҳар дуятон дуруст аст. Барои он ки рӯбарӯ нишастаед.

Азизи Азиз

САВОЛУ СУПОРИШ:

1. Номи одамон ба кадом савол ҷавоб медиҳад?
2. Номи одамонро рӯнавис кунед.
3. Дар аввали номи одамон чӣ ҳел ҳарф навиштед?
4. Аз ин машқ ба чӣ хулоса омадед?

Дар аввали номи одамон ҳарфи калон навишта мешавад.

Машқи 187. Ба ҷои нуқтаҳо калимаҳои зарурӣ гузошта, матнро рӯнавис кунед.

Абдусалом ва ҷӯрааш ... дӯстони зиёде доранд. Хусния ба дугонааш ... зуд-зуд мактуб менависад. Ману ... бовар дорем, ки асри 21 асри сулҳу амонӣ мешавад.

Калимаҳо барои истифода: Яҳё. Латофат, Сулҳия.

Машқи 188. Номи хешу таборатонро нависед. Бо ҳарфи калон саршавии номи одамонро фаромӯш накунед.

ДАР СҲОИ 35 ВА 36

ГУЛИ СЕҲРОК

(Ҳикоя)

Дар рӯи ҳавлӣ гулҳои бисёре дорем. Онҳо рангоранг ва хушбӯй, қариб тамоми сол мешукуфанд. Вале дар байнашон гуле ҳаст, худрӯй ва назарногир. Аз офтоб метарсад ва пагоҳӣ баробари расидани нурҳои офтоб пажмурда мегардад. Онро гули шом мегӯянд.

Боре як шиносам бо Саид ном писарчааш ба ҳавлии мо меҳмон шуд.

Ман ҳамон гули шомро ба писарак нишон дода гуфтам:

– Ин гули сеҳрок! Агар баҳои аъло гирӣ, мешукуфад...

Ба чашмони ҳайрон-ҳайрони ӯ лаҳзае нигоҳ кардаму сонӣ пурсидам:

– Дар синфи чандум мехонӣ?

– Дуюм!

– Ҳамин ки “5” гирифтӣ, зуд ба ҳавлии мо биё, – мӯъҷизаи гулро мебинӣ.

Бегоҳии рӯзи дигар Саид боз ба ҳавлии мо омад ва аз дар даромадан замон гуфт:

– Амакҷон, ман баҳои “5” гирифтам!

Рӯзномаашро кушода нишон дод. Дидам, ки аз забони модарӣ “5” гирифтааст. Ман аз ин баҳои Саид шод шудам. Ӯро назди гул бурда гуфтам:

– Канӣ, гӯй, ки имрӯз баҳои “5” гирифтаӣ!

Вақти фурӯрави офтоб ва шукуфтани гули шом буд. Саид бо овози баланд гуфт:

– Ман, Саид, талабаи синфи дуюм, имрӯз аз забони модарӣ баҳои “5” гирифтам! Ҳамон дам гули шом ба

шукуфтан даромад. Саид шукуфтани гули шомро дида, завқ мебурду мегуфт:

– Ман фақат баҳои "5" мегирам!

А. Қаҳқорӣ

СУПОРИШ: Мазмуни ҳикояро нақл кунед.

Машқи 189. Матнро хонед. Гӯед, ки дар аввали номи одамон чӣ хел ҳарф навишта шудааст. Номи одамонро рӯнавис кунед.

Парвина, Таҳмина, Дилбар, Ҳидоят, Садбарг ва Наргис бо баҳои аъло мехонанд. Дугонаҳо дар корҳои беруназсинфии мактаб фаъолона иштирок мекунанд. Онҳо дар хона ёрирасони модаранд.

Машқи 190. Бозӣ-мусобиқаи "Кӣ тезтар менависад?". Номи духтараконро нависед. Бо ҳар яки он ҷумла тартиб диҳед.

Машқи 191. Ба бачаҳо ном гузошта, бо ёрии саволҳо аз рӯи расми саҳ. 85 ҳикояча нависед.

САВОЛ:

1. Чӣ борид?
2. Кӣ барфро тӯб мекунад?
3. Кӣ ба ҷои бинӣ сабзӣ мечаспонад?
4. Кӣ лағжонакбозӣ мекунад?

Машқи 192. Матнро рӯнавис кунед. Ба зеро калимаҳое, ки ба саволҳои кӣ?, кӣҳо? ҷавоб медиҳанд, хат кашед.

Дорбозҳо корашонро сар карданд. Падар Меҳрубонро ба тамошо фиристод. Баъди як соат падару писар дар назди дарвоза вохӯрданд. Онҳо ба деҳа баргаштанд.

ШАМОЛ ВА САРМО

Аз байни арчаву тӯс
Шамол омад вазида,
Сармо ба пешвозаш
Омад нафас кашида.

Ҳуштаккашон, шитобон
Рафтанд сӯи беша,
Чандин ниҳолҳоро
Афтонда зи реша.

Гуфто:
– Шамоли чобук,
Ҳоло куҷо равонӣ?
Шояд равем бо ҳам
Чун дӯстони ҷонӣ.

Ғарчас намуда Сармо
Гуфто, ки
– Як нафас ист!
Дар шохи тӯс ришам
Дармондааст, аз чист? ...

Гуфто Шамол:
– Сармо,
Дор аз қанотҳоям.
Биншин ту бар сари зин,
Ман аспӣ бодпоям.

Гуфто Шамол:
– Сармо,
Буррам риши ту аз бех?
Дар ҷойҳои гармо
Бандам ва ё ба гулмех?

Якбора дар ғазаб шуд
Сармо аз ин гапу кор,
Як лаҳза киштгаҳро
Аз жола кард ҳамвор...

Собир Султон

СУПОРИШ:

1. Шеърро ифоданок хонед.

2. Баъди аввали шеърро рӯнавис кунед. Ба зери калимаҳои ифодакунандаи номи ашё хат кашед.

Машқи 193. Ба ҷуфти расмҳо нигоҳ карда, калимаҳоро аз ҷиҳати маъно муқоиса намоед. Гӯед, ки чаро Анор (номи духтарак) бо ҳарфи калон ва анор (номи мева) бо ҳарфи хурд сар шудааст.

Анор

анор

Машқи 194. Матни зеринро рӯнавис кунед. Ба зери калимаҳои уногунмаъно хат кашед. Гӯед, ки барои чӣ яке аз калимаҳо бо ҳарфи калон ва дигарӣ бо ҳарфи хурд сар шудааст.

Мо ба Саодат бахту саодат мехоҷем. Сафар пагоҳ аз сафари Душанбе бармегардад. Ҳамроҳ бо Баҳодур ҳамеша ҳамроҳ мегардад.

Машқи 195. Калимаҳои зеринро мувофиқи саволҳои кӣ? ва чӣ? ба ду гурӯҳ ҷудо карда нависед.

Намуна: Кӣ? – Ситора, ...

Чӣ? – ситора, ...

Ситора

ситора

Гул

гул

Садбарг

садбарг

Машқи 196. Аз рӯи расмҳои боло ҷумлаҳо тартиб диҳед ва нависед.

БАРФБОЗӢ

Фасли зимистон омад,
Бо барфу борон омад.
Қасри сафед бар сари
Долу дарахтон омад...

Барфи бисёр кашондем,
Болои ҳам бимондем.
Одами барфӣ сохтем,
Ба он пӯстин пӯшондем.

Бинии он аз сабзӣ,
Ҷомаи он қафқозӣ,
Гирифта дасти ба даст
Дар гирдаш кардем бозӣ.

Нӯъмон Розик

САВОЛУ СУПОРИШ:

1. Дар зимистон бачаҳо ба кадом бозиҳо машғул мешаванд?
2. Шеърро азёд кунед.

Машқи 197. Номи ашёро гӯед. Ба ҳар як ашё савол гузоред.

Намуна: Чӣ? – ҷевон, ...

Чиҳо? – китобҳо, ...

ҲАМАРО ДАР БАР КАРДААМ

Султон Маҳмуд дар зимистоне сахт ба Талҳак гуфт:

– Бо ин ҷомаи беастар дар ин сармо чӣ мекуни, ки ман ба ин ҳама меларзам?

Гуфт:

– Эй подшоҳ, ту низ монанди ман бикун, то ки наларзӣ!

Гуфт:

– Магар, ту чӣ кардай?

Гуфт:

– Ҳар чи ҷома доштам, ҳамаро дар бар кардаам.

Убайди Зокони

Машқи 198. Ҷумларо рӯнавис кунед.

Сино аз мағоза қалам, дафтар, китоб, ранг, хаткашак харид.

САВОЛУ СУПОРИШ:

1. Ғуед, ки Сино аз мағоза чиҳа харидааст.
2. Ба ҳар як номи ашё савол гузored.
3. Пас аз ҳар як номи ашё чӣ гузошта шудааст?
4. Аз иҷрои ин машқ ба чӣ хулоса ом. дан мумкин?

Машқи 199. Номи асбобҳои рӯзгор ва деҳқониро нависед. Фаромӯш накунед, ки ҳар як номи ашё бо вергул ҷудо карда мешавад.

Асбобҳои рӯзгор: дег, ...

Асбобҳои деҳқонӣ: дос, ...

Машқи 200. Чор мисраи аввали матни “Барфбозӣ”-ро рӯнавис кунед. Ба калимаҳо савол гузored ва ба зер номи ашё хат кашед.

ДАРСҲОИ 41 ВА 42

ДАР ЗЕРИ БАРФ

Дар тирамоҳ тухмиҳои растаниҳо ба замин меафтанд. Деҳқонон гандуму ҷави тирамоҳӣ, тухми пиёзу юнучқа мекоранд. Дар зимистон ин тухмиҳоро хунук намезананд-мӣ?

Дар зимистон барф меборад. Рӯи заминро қабати ғафси барф мепӯшад. Донаҳо ҳам дар зери барф, гӯё ки дар зери кӯрпа бошанд, гармакак мехобанд.

САВОЛУ СУПОРИШ:

1. Чӣ хел киштро кишти тирамоҳӣ меноманд?
2. Тухмии кадом зироатҳоро тирамоҳ мекоранд?
3. Ба саволи "Чаро дар зимистон тухмиҳои коридашударо хунук намезанад?" ҷавоб тайёр кунед.

ЗАРБУЛМАСАЛ

Барф кӯрпаи замин аст.

Машқи 201. Матни зеринро рӯнавис кунед. Маънои калимаҳои "кӯл, дарё, канал, талу теппа, кӯҳҳо"-ро шарҳ диҳед.

Фасли тобистон дар кӯлҳо, дарёҳо ва каналҳо оббозӣ кардан ба кас мефорад. Дар талу теппаҳо ва кӯҳҳо саёҳат намудан чӣ хел роҳат дорад!

ЗИМИСТОН

Дашту саҳро нуқрапӯш
Кӯҳу талҳо нуқрапӯш,
Бому дарҳо нуқрапӯш
Кӯлу дарё нуқрапӯш...

Мавсими сармо расид
Фасли роҳати замин,
Хуш омадӣ, хуш бимон
Зимистони нозанин.

Нарзулло Тиллозода

СУПОРИШ: Шеърро азёд кунед.

Машқи 202. Банди аввали матни шеъри "Зимистон"-ро рӯнавис намоед. Гӯед, ки калимаи "нуқрапӯш" чӣ маъно дорад.

Машқи 203. Матни шеърро хонед. Маънои калимаҳои "Тоҷикистон, ағба, дара, Помир, Сир"-ро шарҳ диҳед.

ТОҶИКИСТОН

Бинвис хате барои моён
Аз боду ҳавои Тоҷикистон,
Аз манзараҳои дилписандаш,
Аз оби лазизи ҳамчу қандаш,
Аз кӯҳи баланду ағбаҳояш,
Аз боғу дарахту меваҳояш.
Аз теппаву дараҳои пасташ,
Аз нахчиру барраҳои масташ,
Аз нағмаи булбулони хушхон,
Аз қаҳ-қаҳи кабкҳои хандон,
Аз роҳи калони шаҳри Помир,
Аз манзараҳои соҳили Сир.

Боқӣ Раҳимзода

Машқи 204. Матни зеринро нависед. Номи ҷумҳурӣ, шаҳрҳо, дарё-ҳоро номбар кунед.

ВАТАНИ МО

Мо дар Тоҷикистон зиндагӣ мекунем. Пойтахти ҷумҳурии мо шаҳри Душанбе аст. Аз канори шаҳр дарёи Кофарниҳон мегузарад. Дар дарёи Вахш нерӯгоҳи оби барқии Норак сохта шудааст.

ДАРСҲОИ 43 ВА 44

ДАР КӯЧАҲОИ ДУШАНБЕ

Як мошини калон омад. Ба болои он ду сими ғафс рост буд. Он ду сими рост ба ду сими ба болои қад-қади кӯча кашидашуда расида меистод. Ин троллейбус будааст. Мо ба троллейбус савор шуда, ба даруни шаҳр рафтем.

– Ин кӯча кӯчаи “Рӯдакӣ” аст, – гуфт падарам.

Троллейбус хеле ҳамвор роҳ мерафт, гӯё ки дар рӯи

тахтаи суфта гашта истода бошад. Падарам гуфт, ки ин роҳ то охираш ҳамвор аст.

Дар ду тарафи кӯча дарахтҳо, биноҳои баланд, мағозаҳои калон бисёр буданд. Биноҳои ҳукумати хеле боҳашамат ва зебоянд. Дар кӯча ғайр аз троллейбус мошинҳои сабукрав ҳам бисёр мегаштанд. Пайраҳаҳои ду тарафи кӯчаи калон пур аз одам буд.

Бегоҳӣ мо ба боғ даромадем. Тамошои боғ бисёр шавқовар будааст.

САВОЛ ВА СУПОРИШ:

1. Бача дар шаҳр чиҳоро дид?
2. Дар кӯчаҳои Душанбе кадом навъи нақлиёт мегардад? Аз матн ёфта хонед.
3. Шумо кадом шаҳрҳои калонро дидаед, номбар кунед.

Мувофиқи саволҳо ҳикоя тартиб диҳед:

1. Калонтарин шаҳри ҷумҳурии мо чӣ ном дорад?
2. Шумо кадом кӯчаҳои Душанберо медонед?
3. Хонаҳояш чӣ гунаанд?
4. Пиёдагардон дар кӯчаҳо чӣ тавр роҳ мераванд?
5. Дар кӯчаҳо ба тартиби роҳгардӣ кӣ назорат мекунад?
6. Чароғак чӣ ёри мерасонад?

Машқи 205. Матни зеринро хонед.

ДУШАНБЕ

Шаҳри Душанбе дар соҳили дарёи Душанбе воқеъ аст. Биноҳои шаҳр аз доманаи теппаҳо ва кӯҳҳои Варзоб то канори водии Ҳисор ҷойгир шудаанд. Кӯчаи аз ҳама калони шаҳр ба номи Рӯдакӣ мебошад.

САВОЛУ СУПОРИШ:

1. Дар аввали номи шаҳр, дарё, теппаҳо, кӯҳҳо, водӣ, кӯча чӣ хел ҳарф навишта шудааст?
2. Номҳоро рӯнавис кунед.
3. Аз иҷрои ин машқ ба чӣ хулоса омадед?

Дар аввали номи деҳаҳо, дарёҳо, кӯҳҳо, шаҳрҳо, кӯчаҳо ҳарфи калон навишта мешавад.

Машқи 206. Матни зеринро рӯнавис намоед. Ба зери номи кӯҳҳо, дарёҳо, ҷумҳурӣ хат кашед.

ДАРЁИ ВАХШ

Аз қуллаи кӯҳҳои Помир, Зарафшон, Олой обҳои соф ҷорӣ мешаванд. Оби дарёи Вахш аз кӯҳҳои Помир меояд. Дарёи Вахш яке аз дарёҳои машҳури Тоҷикистон ба шумор меравад. Оби дарёи Вахш ба дарёи Панҷ мерезад.

Машқи 207. Матни зеринро хонед. Номи водӣ, вилоят, дарё, ҷумҳурӣ, канал, шаҳрҳоро рӯнавис кунед.

КАНАЛҶИ КАЛОНИ ФАРҶОНА

Мардуми водии Фарғона ва вилояти Суғд канали калоне кофтанд. Меҳнаткашони Ҷумҳурии Тоҷикистон дарозии канали калони Фарғонаро аз шаҳри Конибодом ба Хуҷанд расонидаанд.

Халқ ба воситаи ин канал аз оби дарёи Сир заминҳоро обёрӣ менамояд.

Машқи 208. Матни зеринро рӯнавис намоед. Ба зери номи ҷумҳурӣ, вилоят, шаҳрҳо, истгоҳ (вокзал) хат кашед.

САЁҲАТИ БУХОРО

Мо ба Ҷумҳурии Ёзбекистон, ба вилояти Бухоро рафтем. Қаторай мо шаҳрҳои Деҳнав, Тирмиз ва Қарширо тай намуд. Мо дар истгоҳи Бухоро аз қатора фаромадем. Ҳамон рӯз шаҳри Бухоро ва ҷойҳои таърихи томошо кардем.

ҲАЙВОНҲОИ ХОНАГӢ ВА ВАҲШӢ

Машқи мантиқӣ. Ҳайвонҳоро ба ду гурӯҳ ҷудо кунед.

Ҳайвонҳои хонагӣ кадомҳоянд? Чаро ин ҳайвонҳоро хонагӣ меномем? Одамон аз ҳайвонҳои хонагӣ чӣ манфиат мегиранд?

Оё зимистон барои ҳайвонҳои хонагӣ хавфнок нест? Одамон барои ин ҳайвонҳо чӣ ғамхорӣ мекунанд?

Кадам ҳайвонҳоро номбар накардед?

Ҳайвонҳои ваҳшӣ дар зимистон чӣ тавр зиндагӣ мекунанд?

СУПОРИШ: Аз рӯи расмҳои саҳифаи китоб аввал ҳайвонҳои хонагӣ, баъд ҳайвонҳои ваҳширо нависед. Ҳар як номи ашё бо вергул ҷудо карда мешавад.

Намуна: Ҳайвонҳои хонагӣ: саг,
Ҳайвонҳои ваҳшӣ: хирс,

ЧИСТОНҲО

1. Тобистону зимистон
Хӯрокаш донаю мағз.
Дар мағоки дарахтон
Гузорад хонаи нағз.

2. Чист он, ки монанди мушт
Ҷам нарм асту ҷам дурушт
Бораш ҷамеша хор аст,
Хораш ҷамеша дар пушт.

3. Кӣ бошад ин паҳлавон,
Паҳлавони бешабон.
Хоболуди зимистон,
Марди кори тобистон.

Убайд Раҷаб

Машқи 209. Аз калимаҳои зер танҳо ҳайвонҳоро рӯнавис кунед.

Ароба, асп, Кӯлоб, обҷувоз, сагча, осиеб, гӯсола,
Помир, хар, гавазн, Собир, қалам, шутур, оҳан, дучарха,
мор, суғур, гичҷак, муш, анор, шер, Кофарниҳон, паланг,
харбуза, чормағз, барзагов, маймун, тухм, каду, шағол.

Машқи 210. Аз рӯи мазмуни расмҳо 2-3 ҷумла тартиб дода нависед.

Машқи 211. Бозӣ – мусобиқаи “Кӣ тезтар менависад?”. Ҳайвонҳоро нависед. Бо ҳар яки он ҷумла тартиб диҳед.

Машқи 212. Матни зеринро рӯнавис кунед. Ба зери калимаҳое, ки ҳайвонҳоро ифода мекунанд, хат кашед.

Саг мисли гурги гурусна якбора ба сӯи мор ҷаҳид. Вай меҳост морро газида, бо пояш онро пахш кунад.

– Нарас, Бӯгир, нарас! – хитоб кардам ман.

ДАР СҶОИ 47 ВА 48

ДАР ЗИМИСТОН ҲАЙВОНҶО ЧӢ ҚОР МЕКУНАНД?

Барои санҷоб зимистону тобистон як аст. Вай дар ковокии дарахтони бешазор хона сохта меҳобад. Зимистон гоҳ-гоҳ аз хонааш баромада, аз шоҳае ба шоҳае ҷастухез ва барфбозӣ мекунад.

Хирси Қачпо тобистон ва тирамоҳ хуб хӯрок хӯрда, сер мешавад. Зимистон дар ғорҳо ва ҷуқуриҳо хона сохта меҳобад. Хонаашро барф пахш кунад ҳам, хунук намехӯрад.

Оҳу ба лаби чашмаҳои гарм фууромада, аз шиварҳои лаби чашма хӯрокашро ёфта меҳӯрад. Вай дар зимистон барои худ хона намесозад, дар камари кӯҳ, дар ковокии зери санг хоб мекунад.

Харгӯш дар зимистон ҷомаашро дигар мекунад. Вай ҳайвони тарсонҷак аст. Харгӯш тез давида наметавонад, онро дар ҷойҳои сербарф дошта гирифтани осон аст.

Рӯбоҳ барои худ хона месозад. Дар хонааш барои

зимистон аз хазон ва хасу хошоки мулоим ҷойҳоб тайёр мекунад. Рӯбоҳ хонаи худро доим дигар карда меистад.

Зимистон ҳоли гурги бехона бад мешавад. Вай шабҳои хунук ва дарози зимистон дар кӯҳу дашт хӯрок ҷуста, уллос мекашад.

САВОЛ ВА СУПОРИШ:

1. Шумо кадоме аз ин ҳайвонҳоро дидаед?
2. Баён кунед, ки ҳайвонҳои хонагӣ зимистонро чӣ тавр мегузаронанд.
3. Калимаҳое, ки ҳайвонҳоро ифода мекунанд, нависед.

Машқи 213. Матни зеринро хонед.

Далер як гурба дорад, номаш Алояк. Рӯзе Алояк аз сағ бехабар ба ҳавли даромад. Сагамон Малла гурбаро пеш кард. Алояк ба дарахт часпида баромад ва аз Малла халос хӯрд.

САВОЛ ВА СУПОРИШ:

1. Дар матн сухан дар бораи кадом ҳайвонҳо меравад?
2. Дар аввали лақаби (номи) ин ҳайвонҳо чӣ хел ҳарф навишта шудааст?
3. Лақаби ҳайвонҳоро рӯнавис кунед.
4. Аз иҷрои ин машқ ба чӣ хулоса омадед?

Дар аввали лақаби (номи) ҳайвонҳо ҳарфи калон навишта мешавад.

Машқи 214. Матни зеринро рӯнавис намоед. Гӯед, ки барои чӣ дар аввали калимаҳои "Чанбаршоҳ" ва "Қашқа" ҳарфи калон навишта шудааст.

Говамон Чанбаршоҳ як гӯсолаи почасафеди пешониқашқа зод. Чанбаршоҳ бачаашро лесидан гирифт. Ман ба гӯсола Қашқа ном гузоштам.

Машқи 215. Матни шеърро рӯнавис кунед.

Бобою Хирси Качпо
Бубаста он гургҳоро,
Ба пушти чанаҳшон

Рафтанд пеши бачагон.
Бачагон гашта хурсанд,
Ба Качпо аҳсан гуфтанд.

Мавҷуда Ҳакимова

САВОЛ: Хирси Каҷло ва гурги гурусна зимистонро чӣ тавр мегузаронанд?

Машқи 216. Матни зеринро рӯнавис кунед.

СЕ ХАРГҶШ

Се харгӯшак буданд. Ҳаво хунук шуд. Барфак ба худ хонаи сангин сохт. Гамбусакак аз хасу хошок хоначае сохт. Зардак хонаи тахтагин сохт.

СУПОРИШ: Лақаби (номи) харгӯшчаҳоро такроран нависед.

ДАРСҶОИ 49 ВА 50

ЗИМИСТОН ЧИСТ?

Тиранмоҳ омад. Баргҳои дарахтон зард шуда, бо андак вазидани шамол тӯда–тӯда шуда ба замин мерехтанд.

Бузи кӯҳӣ дар зери дарахтон барги хазон хӯрда, ба фил мегуфт:

– Зимистон ҳам наздик шуда истодааст.

– Зимистонаш чист? – хартумашро бардошта гуфт фил.

– Ба–а–а, зимистонро намедонӣ магар, – кавша зада хандид бузи кӯҳӣ ва ба тарафи маймун ишора карда гуфт:

– Агар надонӣ, аз он маймун пурс.

– Ман чӣ донам, ки зимистонаш чист? – гуфт маймун.

– Ту ҳам намедонӣ? – пойҳои дарози қоқашро ба замин зада, аз заррофаи гардандароз пурсид бузи кӯҳӣ: – Зимистон чист?

Заррофа, ки гарданаширо ёзонда, баргҳои тарутозаи навакак аз шохи дарахтон рехтаро бо иштиҳои том чида мехӯрд, сар бардошта гуфт:

– Ман ин хел ҳайвонро надидаам.

– Оҳ кундфаҳмҳо, навод ки зимистонро надонед. Канӣ, хирспаҳлавон, ин ҷо биё, чӣ будани зимистонро ба инҳо фаҳмон.

– Зимистон ин як шабест, ки то рӯз барф меборад, ҳаво хунук мешавад, ҳамаи гиёҳу растаниҳо зерин барф мемонанд, – ғуррос зада гуфт хирс.

– Ҷӯҳ–ҳӯ, агар ҳамаи алафу гиёҳҳо ва баргҳои дарахтон зерин барф монанд, мо чӣ мехӯрда бошем, – ҳайрон шуданд филу заррофа ва маймун.

Бузи кӯҳӣ ба хирс нигоҳ карда гуфт:

– Ту ки тамоми зимистон хоб мекуни, зимистон дар назарат як шаб барин менамояд. Ҳол он ки зимистон се моҳи пурра, яке аз фаслҳои сол мебошад.

САВОЛ:

1. Бузи кӯҳӣ наздик омадани зимистонро чӣ тавр медонист?
2. Хирс чӣ ҷавоб дод?
3. Аз ҷавоби хирс дигар ҳайвонҳоро кадом воҳима зер кард?
4. Ба саволи “Зимистон чист?” бузи кӯҳӣ чӣ ҷавоб дод?

СУПОРИШ:

1. Мазмуни ҳикояро нақл кунед.
2. Ҳар як фасли сол аз чанд моҳ иборат аст, гӯед.
3. Фаслҳои солро номбар кунед.
4. Калимаҳои ифодакунандаи ҳайвонҳоро нависед.

Машқи 217. Матни зеринро рӯнавис намоед. Гӯед, аз рӯи кадом хусусияташ ба тойча Даванд ном гузоштаанд.

ХУРШЕД ВА ДАВАНД

Хуршед дид, ки аспаш Холдор бо як тойча чарида мегашт. Аз сабаби он ки тойча чаққон буд, ӯро Даванд номиданд. Хуршед номи Давандро гирифта ҷеғ мезад, тойча давида меомад.

Маш. , 218. Лақаби(номи) ҳайвонҳои медонистагитонро нависед. Фаромӯш накунед, ки дар аввали лақаби ҳайвонот ҳарфи калон навишта мешавад.

Машқи 219. Матни зеринро рӯнавис кунед. Ба номи ашё саволгузорино машқ намоед.

САЪВА

Падари Муҳайё саъва овард. Муҳайё аз ин савғои падараш хурсанд шуд. ӯ ба қафас нонреза, арзан, дон меандохт ва ба обхӯрак об мерехт.

А. Шарифӣ

Машқи 220. Ба ҳайвонҳо лақаб (ном) гузошта, дар зери сарлавҳаи “Баҳси ҳайвонот” ҳикояча нависед.

ДАР СҲОИ 51 ВА 52

САХОВАТИ ФАСЛҲОИ СОЛ

- Зимистони чонона,
Чӣ овардӣ тӯёна?	- Ин рӯзи равшан аз ман,
Ин ҳусни гулшан аз ман.
- Кӯрпай барф овардам,
Палтою шарф овардам,
Мӯзаи гарм овардам,
Гилеми нарм овардам.	Нури фаровон аз ман,
Хуршеди тобон аз ман.
Дар обу дар офтоб,
Биёбӣ хуб обутоб.
Болои барфи ёна
Бозӣ бикун шодона.	- Тирамоҳи зарнисор,
Ку, ҳадяатро шумор.
- Эй Навбаҳори зебо,
Чӣ овардӣ ту савғо?	- Себаки ширин аз ман,
Хурмои қандин аз ман.
- Лолаю гул овардам,
Сабзаи мӯл овардам,
Шеърӯ суруд овардам,
Бар ту дуруд овардам.	Пахтаи хирман аз ман,
Гандуму арзан аз ман.
Анору себу ангур
Чӣ қадар хоҳӣ бихӯр!
Дар васфи гул шодона,
Бихон шеърӯ тарона.	- Раҳмат ба ту, Зимистон,
Раҳмат, Баҳори пурнур!
- Эй Тобистони хушрӯ,
Чиҳо овардай ту?	Тобистону Тирамоҳ,
Ба шумо ҳам ташаккур!

Зулфия Атоуллоева

СУПОРИШ:

1. Матни шеърро хонда, дар бораи аломат ва нишонаҳои ҳар як фасли сол маълумот диҳед.
2. Шеърро азёд кунед.

Машқи 221. Калимаҳои зеринро аз рӯи намуна ба гурӯҳҳо ҷудо намуда, рӯнавис кунед.

Себ, шалғам, челон, лаблабу, нок, пиёз, қарам, сабзӣ, чормағз, турб, гелос, хурмо, қаламфур, анор, боимҷон, анҷир.

Меваҳо: себ, ...

Сабзавот: шалғам, ...

Машқи 222. Аз рӯи расмҳо аввал ашёи мактабӣ, баъд воситаҳои нақлиётро нависед. Бо вергул ҷудо кардани ҳар як номи ашёро фаромӯш накунед.

ШЕР ВА БАРЗАГОВ

(М а с а л)

Боре Шер хост, ки Барзаговеро луқмаи ҷон кунад. Аммо аз қудрат ва бузургии он тарсида, роҳи ҳилларо пеш гирифт. Шер ба назди Барзагов омад ва гуфт:

- Ман гӯсфанди фарбеҳ куштам, агар иштиҳо дорӣ, ба меҳмонӣ биё.

Барзагов пешниҳоди Шерро қабул кард ва бегоҳ ворида хонаи Шер шуд. Аммо ӯ ба ҷои гӯсфанд шерҳои бисёреро дид, ки аз гуруснагӣ азми қиём доштанд. Барзагов инро дида, зуд рӯ ба гурез овард.

Шер гуфт:

- Барои чӣ мегурезӣ?

- Фаҳмидам, ки ин тайёри барои хӯрдани як гӯсфанди хурд нест, - гуфт Барзагов.

Луқмони Ҳаким

САВОЛ ВА СУПОРИШ:

1. Шер барои хӯрдани Барзагов чӣ гуна ҳилла ба кор бурд?
2. Барзагов чӣ кор кард?
3. Барзагов ба саволи Шер чӣ ҷавоб дод?
4. Ҷавоби саволи сеюмро аз матн ёфта, рӯнавис кунед.

Машқи 223. Аз матни шеъри "Саховати фаслҳои сол" ҳашт сатри аввалро рӯнавис намуда, ба зери номи ашё хат кашед.

Машқи 224. Номи умумии ашёро муайян кунед ва нависед.

Чинор, сафедор, арча, бед - ...

Гандум, ҷав, кунҷид, нахӯд, зағир -

Тарбуз, харбуза, каду, бодиринг - ...

АБРҲОРО НАТАРСОН

Боди тунди зимистон,
Абрҳоро натарсон!
Бигзор онҳо чамъ оянд
Дар фазои бекарон.

Ба мо барфи бисёре
Резонанд аз осмон.
Фардо, охир, Соли нав,
Рӯзи хуши хушбахтон!

Барфакбозӣ мекунем
Баромада дар майдон.

Бобобарфӣ мешавад
Меҳмони ҳар хонадон.
Ҳадя меорад ба мо
Бобоҷони меҳрубон.

Мирсаид Миршакар

ЛУҒАТ: *Бекарон* - беканор, бепоён, беҳад.

СУПОРИШ:

1. Шеърро азёд кунед.
2. Аз матни шеър чор сатри охирро рӯнавис намуда, ба зери номи аше хат кашед.

ЧАРО ДАРОЗ КАШИДАЕД?

(Латифа)

Рӯзе Мушфиқӣ курчак гирифта, болои бом баромад,
то барфашро рӯбад. Нохост лағжида, ба кӯча афтод.
Одамон ба сӯяш давида, баробар пурсиданд:

– Мулло! Чӣ шуд? Барои чӣ болои замин дароз
кашидаед?

– Агар сабаб доништан хоҳед, – гуфт Мушфиқӣ, – аз
бом ду-се бел барф партоед.

ЛУҒАТ: *Курчак* - бели чӯбин.

ЧИСТОН

Бобо дорем аҷоиб,
Аҷоибу ғароиб,
Аз танҳой натарсад,
Аз хунукӣ наларзад.
Лекин метарсад бобо
Аз офтоби фазо.

Машқи 225. Калимаҳои зеринро аз рӯи намуна ба гурӯҳҳо ҷудо намуда, рӯнавис кунед.

Архар (гӯсфанди кӯҳӣ), хурӯс, ҷайра, уқоб, бум, кабк, той, қутос, қашқалдоқ, мурғобӣ, тӯтӣ, барра, кафтар, чӯча, бузғола.

Ҳайвонҳо: архар, ...
Паррандагон: хурӯс, ...

Машқи 226. Аз машқи боло калимаҳои интихоб намуда, ҷумла тартиб диҳед ва нависед.

Машқи 227. Аз матни латифа номи ашӯро, ки ба саволҳои кӣ? (киҳо?) ва чӣ? ҷавоб мешаванд, ба гурӯҳҳо ҷудо намуда, рӯнавис кунед.

Намуна: Кӣ (киҳо?) -
Чӣ? -

Машқи 228. Калимаҳои зеринро аз рӯи намуна ба гурӯҳҳо ҷудо намуда, рӯнавис кунед.

Делфин, пашша, каждум, моҳӣ, малах, наҳанг, харчанг, шапалак, кирм, тимсоҳ, қурбоққа, хомӯшак, гаҳвораҷунбон.

Ҳайвонҳои обӣ: делфин, ...
Ҳашарот: пашша, ...

ДАРСОҲИ 55 ВА 56

ОМАД БОБОИ БАРФӢ

Андак пеш аз Соли Нав,
Дарро кӯфта бо касав,
Омад бобои барфин
Бо тӯҳфаҳои ширин,
Қанду конфет овард ӯ,
Себу санҷид овард ӯ.
Бо кӯдакҳо бозӣ кард,
Ӯ ҳамаро розӣ кард.
Ҷонварҳои бисёре
Медоданд ӯро ёрӣ.
Харгӯшак шоду хандон
Дар гирди Бобо гардон.
Зоғи ало ҳам омад,
Хирси бало ҳам омад.
Ҳама як ҷо гун шуданд,
Назди Бобо гун шуданд.
Бинмуда хӯрчинаш боз,
Бобо сухан кард оғоз:
– Ин тӯҳфа, – гуфто Бобо –
Ба як духтари зебо!
Аз ин ҳама ҳайрон шуд,
Аз яқдигар пурсон шуд:
– Он духтарак кӣ бошад?
– Номи худаи чӣ бошад?...
Мавзуна бошад номаш,
Бобо диҳад инъомаш.
Духтаре боодоб аст,
Чун гавҳари ноёб аст.
Ӯ дастҳои она,
Ӯ худ чароғи хона,
Баҳрин, Мирзою Рустам

Ӯро рафику ҳамдам.
Бо онҳо бозӣ дорад,
Меҳрею нозе дорад.
Духтараке қобил аст,
Боадабу оқил аст.
Гуфто Бобои Барфин:
– Мавзуна, ҷони ширин!
Ин қанду конфет аз ту,
Ин себу санҷид аз ту...
Барфибобо баъди он
Мирзою Баҳринро хонд.
Баъди Баҳрину Мирзо
Омад Рустаму Ризо.
Бозгулу Саломат,
Шодӣ, Гулбахор омад.
Бар ҷумла гуфто Бобо:
– Идат муборак бодо!
Сонӣ пеш омад Харгӯш
Хурсанду шоду дилхуш,
Бобо фаҳмиду хандид,
Ки ӯ чӣ дорад умед.
Ҷонваронро гун кард ӯ,
Дилшоду мамнун кард ӯ.
Ҳар чизи хубе, ки дошт,
Дар пеши онҳо гузошт.
Қиссаи ман шуд тамом,
Соли Нав омад...
– Салом!
Хуш омадӣ, Соли Нав!
Бахти нав, иқболи нав!

Фотех Ниёзӣ

САВОЛ ВА СУПОРИШ:

1. Бобои барфӣ ба бачаҳо чӣҳо овард?
2. Ба Бобо кадом ҷонварон ёрӣ медоданд?
3. Кадом рафтори Мавзунаро медонед?
4. Бобо бачаҳоро бо чӣ табрик намуд?
5. Аз матни шеър номи писарон ва духтаронро рӯнавис кунед.

ДАРСИ 57

Машқи 229. Аз гурӯҳи калимаҳои ҷудогона ҷумлаҳо созад ва нависед.

1. Қанд, себ, санҷид, бобои барфӣ, овард.
2. Духтари боодоб, Мавзуна, мебошад.

Машқи 230. Ба хотир биёред ва гӯед, ки дар аввали номи одамон, дарёҳо, шаҳрҳо, деҳаҳо чӣ хел ҳарф навишта мешавад. Матни зеринро рӯнавис кунед ва ба зери номҳо хат кашед.

ҲИСОР

Ноҳияи Ҳисор дар соҳили дарёи Қаратоғ ҷойгир аст. Ҳисор ба шаҳри Душанбе наздик мебошад. Шоири халқ Мирзо Турсунзода дар деҳаи Қаратоғ таваллуд ёфтааст.

Машқи 231. Ба хотир биёред ва гӯед, ки дар аввали лақаби(номи) ҳайвонҳо чӣ хел ҳарф навишта мешавад. Ҷумлаҳои зеринро хонед.

1. Падарам ду саги зотӣ овард. Яке Хайбар, дигараш Ҳушёр ном дошт.
2. Ман ба бузғолаҳоям Алӯлак ва Булӯлак ном гузоштам.
3. Гурбаи Мошон се бача дорад. Мо ба якумаш Зардак, ба дуюмаш Балояк, ба сеюмаш Хурдак ном мондем.
4. Қашқа гови аҳл ва сершир мебошад.

СУПОРИШ: Лақаби ҳайвонҳоро аз рӯи намуна рӯнавис кунед.

Номи сағҳо:

Номи бузғолаҳо:

Номи гурбаҳо:

Номи гов:

ДАРСИ 58

ИМЛО

ДАРСҲОИ 59 ВА 60

ТАКРОР ВА ҶАМЪБАСТИ ЧОРЯКИ II ЧОРЯКИ III

ДАРСҲОИ 1 ВА 2

ЗАХМИ ЗАБОН

(Афсона)

Одаму хирс бо ҳам дӯст шуданд. Одам боре хирсро ба меҳмонӣ таклиф карда, зиёфат дод. Вақти рафтани хирс одам ӯро бародарвор ба оғӯш кашида, бӯсид. Ин ҳолро дида, зани ӯ рӯй турш намуда, ба шавҳараш гуфт:

– Чӣ хел табъат кашид, ки ин меҳмони бадбӯро бӯсидӣ!

Хирс рафт. Чанде пас одам ба хабаргирии ӯ рафт ва бо мақсади он, ки дар бозгашт ҳезум биёрад, табарашро ҳамроҳи худ гирифт.

Хирс дӯсташро бо чеҳраи кушод истиқбол намуд.

Ҳангоми бозгаштани мард хирс аз ӯ чунин хоҳиш кард:

– Дӯстам, илтимос, ба сарам бо табарат якто зан.

Мард розӣ нашуд. Хирс ӯро ба ҷону ҳолаш намонда, зорию тавалло кард, ки занад.

Ниҳоят, мард бо табар ба сари хирс зад. Хирс маҷрӯҳ шуд ва чизе нагуфта, ба ҷангалзор даромада рафт. Мард ба хонааш баргашт.

Аз байн хеле вақт гузашт. Рӯзе онҳо боз вохӯрданд. Ҷароҳати сари хирс тамоман сиҳат ёфта, асли қадима барин шуда буд.

– Дидӣ, дӯстам – гуфт хирс ба мард, – захми табаре, ки ту ба сарам задӣ, кайҳо шифо ёфт. Аммо ҷароҳати дилам, ки аз теги забони занат пайдо шудааст, ҳанӯз боқист.

СУПОРИШ:

1. Афсонаро хонда, мазмунашро нақл кунед.
2. **Машқ:** Таҳлили имло.

ЗАРБУЛМАСАЛ

Забони хуш посбони сар аст.

5. ҲАРАКАТИ АШЁ

Машқи 232. Аз рӯи расмҳо ҳаракатҳоро номбар кунед.

Машқи 233. Матни зеринро хонед. Гӯед, ки Саида чӣ корҳоро иҷро мекунад.

Саида хонаро мерӯбад, баъд ба гӯсола алаф медиҳад. Ӯ об меорад ва куртаашро мешӯяд.

Ашё (чизҳо) ва одамон ҳаракат мекунанд.
Мепарад, медавад, менависад, мерӯбад, медиҳад,
меорад, мешӯяд ҳаракати ашёю одамон мебошанд.

Машқи 234. Матни машқи 233-ро рӯнавис намоед ва ба зери ҳаракатҳои Саида хат кашед.

Машқи 235. Калимаҳои зерин ҳаракатро мефаҳмонанд. Ба ҳар кадоми онҳо калимаҳои мувофиқ ёфта, ҷумла созед ва нависед.

... мерӯбад. ... мепарад. ... мекашонад. ... медӯзад.

Машқи 236. Матни зеринро рӯнавис кунед. Гӯед, ки кадом калимаҳо ҳаракатро мефаҳмонанд.

Барф борид. Ҳаво хунук шуд. Неъмат либоси гарм мепӯшад.

ДАРСҲОИ ЗВА 4

ЗАБОНИ ТОҶИК

Дурри гаронӣ,
Ширинбаёнӣ,
Хуштар зи ҷонӣ,
Забони тоҷик.

Дар илму ирфон
Чу шамси тобон,
Ҳастӣ дурахшон
Забони тоҷик

Аҷаб ширинӣ,
Асал баринӣ,
Ба дил қаринӣ,
Забони тоҷик.

Чун лафзи Ҷомӣ,
Шеъри Низомӣ,
Ҳастӣ гиромӣ
Забони тоҷик.

Исҳоқ Ёқубов

ЛУҒАТ: *Дурри гарон* - гавҳари қиматбаҳо.

Ирфон - дониш.

Шамс - офтоб.

Қарин - наздик.

Гиромӣ - азиз.

СУПОРИШ:

1. Сурудро азёд кунед ва сароед.

2. Чор мисраи охири шеърро рӯнавис намоед. Гӯед, ки дар аввали номи одамон чӣ хел ҳарф навишта шудааст.

Машқи 237. Матни зеринро рӯнавис кунед ва ба зери ҳаракатҳо хат кашед.

Ман ба сӯи оғил давидам. Пешониқашқа баррачаҳои навзодашро мелесид. Мӯйҳои чингилаи барраҳо ялаққос мезаданд. Ман аз барра зоидани мешамон хурсанд шудам. Ба охураш ҷаву кунҷола рехтам.

Нуъмон Розик

Машқи 238. Ҷумла тартиб дода нависед. Калимаҳои ифодакунандаи ҳаракати одамонро номбар кунед.

Талаба... Дуредгар... Оҳангар...

Машқи 239. Бо калимаҳои “баромад, рафт, медиҳад” ҷумлаҳои тартиб дода, нависед.

НАҲВӢ ВА МАЛЛОҶ

Наҳвӣ дар кишти буд. Ба маллоҷ гуфт:

– Ту илми забон омӯхтаӣ?

Гуфт:

– На.

Гуфт:

– Ними умрат беҳуда рафтааст.

Рӯзи дигар тундбодде баромад. Киштиро бими ғарқ шудан пеш омад. Маллоҷ ӯро гуфт:

– Ту илми шино омӯхтаӣ?

Гуфт:

– На.

Гуфт:

– Тамоми умрат беҳуда рафтааст.

Убайди Зокони

ЛУҒАТ: *Наҳвӣ* - донандаи илми забон.

Бим - тарс, ваҳм.

Маллоҷ - киштирон.

САВОЛ ВА СУПОРИШ:

1. Наҳвӣ ва маллоҷ ба саволҳои худ аз ҳамдигар чӣ гуна ҷавоб шуниданд?
2. Мазмуни ҳикояро нақл кунед.

ДАРСҶОИ 5 ВА 6

ДӢСТ

Дӯст монанди алмос аст. Ӯро ҳамчун ганҷи қиматбахш ҳифз бояд кард.

Дӯсти ҳақиқӣ он аст, ки моро пурра мефаҳмад. Мо низ ба дӯсти худ бовар дорем. Аз дӯсти ҳақиқӣ чизеро пинҳон кардан лозим нест, зеро дили мову ӯ якест.

Дӯстони вафодор 4 хеланд: дӯсти мададгор, дӯсти

шарикӣ ғаму шодӣ, дӯсти маслиҳатгар, дӯсти ғамгусор.

- Дӯсти мададгор дӯстест, ки молатро ҳимоя мекунад.
Дар душвориҳо кӯмак мерасонад.

- Дӯсти шарикӣ ғаму шодӣ сирри туро пинҳон медорад.
Дар парешонҳолию бадбахтиҳоят ва хурсандию хушҳолият бо ту ҳамроҳ мешавад.

- Дӯсти маслиҳатгар дӯстест, ки туро аз кирдору рафтори бад нигоҳ медорад. Ў туро ба корҳои нек равона мекунад.

- Дӯсти ғамгусор аз бадбахтиат хушҳол намешавад. Аз хушбахтиат хушвақт аст. Ў намегузорад, ки дигарон туро ғайбат кунанд.

Ҳар инсонро рафиқ, дӯст-бародару хоҳари ҳақиқӣ зарур аст. Вақте ки шумо дар ҳолати хатару парешонҳолию дармондагӣ қарор мегиред, он гоҳ ба қадри дӯст мерасед. Дӯстон ҳам барои ҳамин вуҷуд доранд.

СУПОРИШ: Дӯстони вафодорро номбар кунед. (Ҳар як хели дӯстро як нафарӣ хонед).

Машқи 240. Ҷумлаҳои зеринро хонед. Калимаҳои ифодакунандаи ҳаракатҳоро номбар кунед ва ба ҳар яки он савол гузоред.

1. Ҳабиб китоб мехонад.
2. Марям ба дугонааш нома навишт.
3. Дарс сар шуд.

Машқи 241. Савол ва ҷавобҳоро рӯнавис кунед.

- Ҳабиб чӣ кор мекунад?
- Мехонад.
- Марям чӣ кор кард?
- Навишт.
- Дарс чӣ шуд?
- Сар шуд.

СУПОРИШ: Гӯед, ки аз иҷрои ин машқ ба чӣ хулоса омадед.

Ба ҳаракати ашёю одамон саволҳои чӣ кор мекунад?,
чӣ кор кард?, чӣ шуд? гузошта мешавад.

ҲИКМАТҲО

1. Ибни Аббосро гуфтанд:
- Хирад беҳтар аст ё адаб?
Гуфт:
- Хирад. Чунки хирад аз Худои Таъолосту адаб саъйу кӯшиш аст аз банда.
2. Абдулло ибни Муборакро пурсиданд, ки хирад беҳтар аст ё адаб?
Гуфт:
- Хирад.
Гуфтанд:
- Хирад чист ва хирадмандӣ чист?
Гуфт:
- Хирад омӯхтани илм асту хирадмандӣ ба кор бурдани илм.
3. Пайғамбар (с) фармудааст:
Хуфтани хирадманд аз ибодати беҳирад беҳтар аст.
Хирадманди рӯзахӯр аз беҳиради рӯзадор беҳтар аст.

Муҳаммад Ғазолӣ

СУПОРИШ: Ҳикматҳоро доир ба хираду хирадмандӣ азёд кунед.

Машқи 242. Матни зеринро рӯнавис намоед. Ба ҳаракати ашё савол гузоред.

Саъдӣ як саъва дошт. Ӯ ба саъвааш обу дон медиҳад

Саъва рӯз ба рӯз калон мешавад. Вай тамоми рӯз мехонад

Машқи 243. Матни зеринро хонед, нависед ва ба зери ҳаракатҳо хат кашед.

Заҳҳоки ситамгар хоб дид. ӯ саҳар фармон дод. Донишмандон чамъ шуданд. Заҳҳок ба онҳо хобашро гуфт. Зираки ростгӯй ва нотарс ба Заҳҳок таъбири хобашро маълум кард.

ДАРСОҲОИ 7 ВА 8

ОДОБИ СУХАН ГУФТАН

Агар пурсанд, ки одоби гуфтор кадомҳост, бигӯй:

- сухан ба маврид бигӯяд;

- ба нармӣ сухан гӯяд;

- дар вақти гуфтор хандонрӯй бошад, на туршрӯй;

- сухан чандон гӯяд, ки малоли хотири шунаванда нагардад;

- сухане гӯяд, ки манфиате дошта бошад;

- бе фикр сухан нагӯяд, ки пушаймонӣ орад;

- дар миёни сухани мардум сухан нагӯяд, сухани касеро набурад;

- бисёр нагӯяд, ки бисёр гуфтан нишонаи оқилӣ нест.

Агар пурсанд, ки сухани пок кадом аст, бигӯ: он сухане, ки аз он нафъ ба касе расад.

Агар пурсанд, ки сухани бад кадом аст, бигӯ: он сухане, ки аз он зарар ба касе расад.

Хусайн Воизи Қашқарӣ

ЛУҒАТ: *Нафъ* - фоида, манфиат

САВОЛУ СУПОРИШ:

1. Ҳашт одоби сухан гуфтанро як-як номбар кунед ва дар хотир нигоҳ доред.
2. Сухани пок кадом аст?
3. Сухани бад кадом?
4. Аз матн ҳашт одоби гуфторро рӯнавис намоед. Ба зери ҳаракатҳо хат кашед.

Машқи 244. Ба ҷои нуқтаҳо калимаҳои мувофиқ гузошта, матро рӯнавис кунед. Маънои калимаи "дида"-ро шарҳ диҳед.

Модарам нон Бобоям нони гармро ... ва ба дида
Ин рафтори бобоям ба ман

Калимаҳо барои истифода: гирифт, пухт, молид, маъқул шуд.

Машқи 245. Ба расм нигоҳ кунед ва ба саволҳои зерин ҷавоб нависед.

Маъруф чӣ кор мекунад?

Падараш чӣ кор мекунад?

Хоҳараш чӣ кор мекунад?

Намуна: Маъруф менависад.

Калимаҳо барои истифода: мехонад, менависад, зочабозӣ мекунад.

Машқи 246. Матни зеринро хонда, мазмунашро нақл намоед.

Ё Р Ё

Ману Маҳина ҳамроҳ мерафтем. Кампире аз рӯбарӯ меомад. Ё дар ҳар ду даст бор дошт. Ҳамин ки бо ҳам наздик шудем, кампир истод ва борҳоро ба замин гузошт.

Ман бори кампирро то хонааш бурдам. Кампир хурсанд шуд ва маро дуои нек кард.

СУПОРИШ: Калимаҳои ифодакунандаи ҳаракати одамонро рӯнавис кунед.

ДАРСОҲОИ 9 ВА 10

ЗИКРИ НЕК

Мегӯянд, ки дар рӯзгори Нӯшервони одил ду мард биёмаданд ва бар дари боргоҳи ӯ биистоданд.

Яке аз онҳо бо овози баланд гуфт:

– Бад мақуну бад маяндеш, то бадат наояд пеш.

Дигаре аз онҳо ҳамчунин бо овози баланд гуфт:

– Некӣ куну нек андеш, то некӯӣ бинӣ беш.

Нӯшервон фармуд, ки ба марди аввал ҳазор тилло ва ба марди дуввум ду ҳазор тилло инъом бидиҳанд.

Наздикону надимон аз Нӯшервон пурсиданд:

– Ҳар ду ҷумла як маънӣ дошт. Сабаб чӣ буд, ки ба яке ҳазор тилло ва ба дигаре ду баробар зиёд инъом додӣ?

Нӯшервон гуфт:

– Ин ҳама зикри нек гуфт ва он дигар бадӣ гуфт.

Авфии Бухорӣ

ЛУҒАТ: *Надим* - ҳамнишин, ҳамсӯҳбат.

Инъом - ҳадя.

САВОЛУ СУПОРИШ:

1. Барои чӣ подшоҳ ба марди аввал ҳазор тилло ва ба марди дуввум ду ҳазор тилло инъом дод?
2. Барои инсон кадом хислат аз ҳама беҳтар аст?
3. Аз матни ҳикоят ҳаракати одамонро рӯнавис кунед.

Машқи 247. Ба саволҳои зерин ҷавоб нависед.

1. Икром чӣ кор кард?
2. Муслима чӣ кор мекунад?
3. Ҳаво чӣ мешавад?

ИВАЗ ГИЛА НАДОРАД

Шахсе ба манзили дӯст рафт. Соҳибхона косаи шир назди ӯ ниҳод ва гуфт:

– Майл фармоед, ки мосту панир, равғану қаймоқ ва ғайра аз шир аст.

Меҳмон бихӯрду дам назад ва ҳангоми рафтан соҳибхонаро ба хонаи худ даъват кард. Рӯзи ваъдагӣ як шоҳаи токи ангур назди вай ниҳоду гуфт:

– Майл фармоед, ки душобу ҳалвову шираву кишмиш ва ғайра аз ҳамин шох ба амал меояд.

Аз "Мумтоз-ул-ҳикоя"

ЛУҒАТ: *Мост* - чурғот.

Душоб - шарбат.

САВОЛ ВА СУПОРИШ:

1. Ду дӯст якдигарро чӣ тавр меҳмондорӣ намуданд?
2. Дӯстон ба қоидаҳои меҳмоннавозӣ дуруст риоя карданд?
3. Мазмуни ҳикояро бо мазмуни афсонаи "Рӯбоҳ ва Лаклак" муқоиса кунед.
4. Аз матни ҳикоя сархати аввалро рӯнавис намоед. Ба ҳаракати одамон савол гузored.

Машқи 248. Матни зеринро рӯнавис кунед.

БА НАЗДИ ДУХТУР РАВАД

Бачае ба рафиқаш шахсеро нишон дод ва гуфт:

– Дӯстам ӯро бад мебинад.

Рафиқаш гуфт:

– Ин тавр бошад, ӯ ба назди духтур равад. Эҳтимол, чашмонаш хира шудаанд.

Азизи Ибодуллоҳ

СУПОРИШ: Ҳаракатҳоро аз рӯи намунаи зер нависед.

Чӣ кор кард? - дод, ...

Чӣ кор мекунад? - бад мебинад, ...

Чӣ шудаанд? - хира шудаанд.

ЧИПОР

Боре бобоям сабади пур аз пашмо аз анбор гирифта, аргамчин тофтани шуд. Ӯ сабадро болои суфа гузошта, худ болои пӯстаки нарм нишасту ба кор сар кард. Соате нагузашта, мори чипор аз роғи дар хазида берун баромад.

– Бобо, морро бинед, мор! – дод задам ман.

– Чипор-мӣ? – пурсид бобоям, сарашро набардошта.

– Ҳа, чипор, мори калон, – гуфтам ман.

– Ин мори худамон аст, ҷони бобо. Вай якчанд сол боз бо ҷуфти худ дар анбор зиндагӣ мекунад. То ҳол зарараш ба касе нарасидааст. Шояд, ташна монда баромада бошад, – фаҳмонд бобоям...

Ногоҳ мор ба тарафи кӯзаи об хазида рафт ва лаб ба лаби кӯза расонда, захри худро ба кӯза рехту баргашт.

Бобоям ин ҳодисаро дида бадқаҳр шуд ва хост, ки морро занад. Ҳамин вақт ман дар қабати сабад чор тухми дарозаки хокистарранг дида, хитоб кардам:

– Бобо, ин тухмҳоро бинед! Тухмҳои аҷоиб!

Бобоям тухмҳоро, ки ҳар ҷо – ҳар ҷо холҳои сиёҳ доштанд, аз мағзи пашм гирифта, бодикқат нигоҳ кард. Баъд онҳоро ба ҷои худ гузошта гуфт:

– Ин тухмҳои ҳамин мор аст. Гуфтам-а, чаро вай хашмгин шудааст. Ҳатто ба кӯза захр рехта, моро куштани буд... Агар тухмҳоро ба ҷояш бурда намонем, ягон зарараш мерасад.

Баъд бобоям сабадро бурда, ба ҷояш овехта монд. Аз миён чанд дақиқа гузашт, боз ҳамон мор аз анбор хазида баромад. Бобоям бо гӯшаи чашм ба ӯ менигарист. Ман бошам, ҳар як ҳаракати онро бодикқат нигоҳ мекардам. Мор оҳиста-оҳиста хазида, ба назди кӯзаи об омад. Онро ҳалқа барин саҳт печонда гирифтӣ якбора

силтав дод. Кӯза чаппа шуда, обаш ба замин рехт. Бобоям табассум кард ва ин кори морро ба ман маънидод карда гуфт:

Ҳар касе нек мекунад ё бад,
Неку бад ҳар чӣ мекунад, ёбад.

Шодӣ Ҳаниф

САВОЛ ВА СУПОРИШ:

1. Писарак чиро дида, дод зад?
2. Мори чипор аз чӣ сабаб оби кӯзаро захролуд кард?
3. Чаро мор кӯзаро чаппа кард?
4. Аз мазмуни ҳикоя ба чӣ хулоса омадан мумкин?
5. Чор ҷумлаи охири матни "Чипор"-ро нависед.

Машқи 249. Манзараи атрофро мушоҳида намуда, ҷумлаҳо нависед. Ба зери ҳаракати ашё хат кашед.

Машқи 250. Матни зеринро аввал хонед, баъд рӯнавис намоед.

Шамол (чӣ кор кард?) вазид. Абрҳо (чӣ шуданд?) пароканда шуданд. Офтоб (чӣ кор кард?) баромад. Барф (чӣ кор мекунад?) медурахшад.

Машқи 251. Ба калимаҳои ифодакунандаи ҳаракати одамон савол гузошта, матнро рӯнавис кунед.

Барно (...) омад. ӯ ба корҳои модараш (...) ёрӣ медиҳад. Модар аз Барно (...) розӣ мешавад.

Машқи 252. Ба ҷои нуқтаҳо ҳаракатҳои мувофиқ гузошта, матнро рӯнавис намоед.

Рӯзе одам ва хирс бо ҳам Одам хирсро ба меҳмонӣ ... ва зиёфат

Рӯзи дигар одам ба хонаи хирс Хирс дӯсташро хуб

Калимаҳо барои истифода: дӯст мешаванд, медиҳад, таклиф мекунад, меҳмон шуд, пешвоз гирифт.

ОДОБИ САЛОМ КАРДАН

Агар пурсанд, ки дар кадом маврид салом бояд кард, бигӯй:

- чун бародарро бинӣ;
- дар роҳ равӣ ба одамон;
- ба дари хонаи бародар равӣ;
- ба назди одамон дароӣ;
- ба мақбарае расӣ;
- ба хонаи худ дароӣ, ба аҳли хонавода салом бояд кард.

Агар пурсанд, ки дар кадом маврид салом бояд накард,

бигӯй:

- дар ҳаммом;
- бар касе, ки ба қазои ҳоҷат машғул бошад;
- ба қуръонхон;
- ба намозгузор.

Агар пурсанд, ки одоби салом кардан кадомҳост, бигӯй:

- пок будан;
- савора бар пиёда салом кунад, истода бар нишаста ва нишаста бар таъзада;

- он кӣ хурдтар аст, бояд бар бузургтар салом кунад, ақал бар аксар салом кунанд;

- дар салом кардан рӯй хандон ва пешонӣ кушода дорад;
- ба ишорат салом накунад, балки ба лафз (бо овози шунаво) бигӯяд, ки "Ассалому алайк" ё "салому алайк" ва агар ҷамоате бошанд, "ассалому алайкум";

- чун ду ба якдигар рӯбарӯ оянд, вохӯрӣ кунанд.

Агар пурсанд, ки одоби ҷавоб додан кадомҳост, бигӯй:

- он кӣ ба тозарӯй ҷавоб диҳад;
- бояд ки ҷавобдиҳандаи салом тозаву озода ва покиза бошад;

- агар гурӯҳе истода бошанд, як нафар ҷавоби салом диҳад, басанда аст;

- ҷавоби салом бо лафз (бо овози шунаво) диҳанд, на бо ишорат, то ки саломкунанда шунавад.

СУПОРИШ:

1. Бачаҳои азиз, нағзакак дар хотир доред, ки дар кадом маврид салом кардан равосту дар кадом маврид не.
2. Шаш одоби салом кардану чор одоби ҷавоб ба саломро аз ёд кунед.

ДАРСҲОИ 15 ВА 16

БАРОДАРОНИ МЕҲРУБОН

Дар деҳае ду бародар зиндагӣ мекарданд. Касби бародарон деҳқонӣ буд. Онҳо якҷоя шудгор мекарданд ва якҷоя гандуму ҷав ва дигар зироатҳо мекоштанд.

Вақте ки ғалла пухт, ҳар ду бародар гандумро даравида, дарза мебастанд ва дар байни худ баробар тақсим мекарданд. Бародари калонӣ дар ҷои хобаш фикр кард:

– Оё мо дарзаҳои гандумро дуруст тақсим кардем? Додарам-ку одами аёлманд аст, хӯрандааш бисёр. Беҳтараш рафта, аз ҳиссаи худам ба ғарами вай якчанд банди гандумро илова кунам. Ў ҳуди ҳамон шаб ба сари замин рафту якчанд дарзаҳои даравидаашро бурда, ба ғарами додараш илова намуд.

Ҳамон шаб додари он деҳқон ҳам фикр кард:

– Оё ману бародарам бандҳои гандумро дуруст тақсим кардем? Бародарам одами кӯҳансол, худаш яккаву танҳо аст. Аз ҳиссаи худ якчанд банд гандумро ба ғарами мӯйсафед қатӣ кунам. Ў ҳуди ҳамон шаб ба сари ғарами гандумашон рафта, гуфтагиашро ба ҷо овард.

Рӯзона бародарон ба сари замин рафта диданд, ки ғарамҳои гандумашон кам нашуда, баробаранд. Онҳо ҳайрон шуданд, аммо ба якдигарашон сир бой надоданд.

Ба ҳамин тариқ, ин ду бародар ҳар шаб аз ғаллаи худашон ба ғарами ҳамдигар якчанд банди ҳамроҳ мекарданд.

Охири охирон, онҳо шабона ғарамҳои гандумашонро дидбонӣ карда, аз сирри якдигар бохабар шуданд ва дӯстона зиндагӣ карданд.

СУПОРИШ:

1. Мазмуни афсонаро нақл намоед.
2. Аз матн ҳаракати одамонро рӯнавис кунед.

Машқи 253. Матни зеринро рӯнавис кунед. Маънои калимаи “ағба”-ро фаҳмонед. Ба зери номи дарё, қишлоқҳо ва ағба хат кашед.

АҒБАИ АНЗОБ

Мошин қад-қади дарёи Варзоб мерафт. Дар ду тарафи дарё қишлоқҳои Ғузғарф, Навобод, Сайёд воқеанд. Дар пеш кӯҳи қуллабаланд менамуд. Болои ана ҳамин кӯҳро ағбаи Анзоб меноманд.

Машқи 254. Матни зеринро хонед. Гуед, ки Қосим ва дигар ашё кадом ҳаракатҳоро иҷро кардаанд.

1. Қосим ба синф даромад, дар ҷояш нишаст, китобро кушод ва хонд.

2. Комбайн ғалларо медаравад, мекӯбад ва донро аз пӯчоқаш ҷудо мекунад.

3. Ҳаво абрнок мешавад, хунук мешавад, гарм мешавад.

СУПОРИШ: Калимаҳои ифодакунандаи ҳаракатҳоро аз рӯи намунаи пешниҳодгардида нависед.

Чӣ кор кард? - даромад, ...

Чӣ кор мекунад? - медаравад, ...

Чӣ мешавад? - абрнок мешавад, ...

Машқи 255. Бо калимаҳои “парид, медавад, мечинад, калон мешавад” ҷумлаҳо тартиб дода, нависед.

ДАРСҲОИ 17 ВА 18

ОДАМ

Ба Абӯтолиб воқеае рӯй дода буд. Ӯ барои дуруст кардани соаташ ба назди усто рафт. Усто он дам соати ҷавонеро, ки дар дӯкон менишаст, дуруст мекард.

– Биншин!– гуфт усто ба Абӯтолиб.

– Хайр, дар наздат одам

будааст, дафъаи дигар меоям, – гуфт Абӯтолиб.

– Кани одам? Дар кучо дидӣ? – ҳайрон шуд усто.

– Ин ҷавон – чӣ? – ҷавоб дод Абӯтолиб.

Усто гуфт:

– Агар ин одам мебуд, ту даромадан замон хеста
ҷояшро меод...

Расул Фамзатов

САВОЛ ВА СУПОРИШ:

1. Барои чӣ усто он ҷавонро одам ҳисоб накард?

2. Шумо дар ҷойҳои ҷамъиятӣ ба калонсолон чӣ тавр муносибат
мекунад?

3. Аз матни ҳикоя танҳо ҳаракати одамонро рӯнавис кунед.

Машқи 256. Матни зеринро хонед ва нақл намоед.

БИНОҲО

Садҳо одамон ба хонаҳои нав мекӯчанд. Хонаҳоро
бештар дар заводҳо месозанд. Дар завод девор, дар, шифт,
зина ва дигар қисмҳо тайёр карда мешаванд. Бинокорон ин
қисмҳои тайёро васл мекунанд.

СУПОРИШ:

1. Ҷумлаи чорумро бори дигар хонед ва гӯед, ки пас аз ҳар як номи ашё
чӣ гузошта шудааст.

2. Матнро рӯнавис кунед. Ба ҳаракатҳо савол гузоред.

Машқи 257. Ҷумлаи зеринро рӯнавис кунед.

Гулрафтор баромад, рақсид, сароид, нишаст.

САВОЛУ СУПОРИШ:

1. Гӯед, ки Гулрафтор кадом ҳаракатҳоро иҷро кардааст.

2. Ба ҳар як ҳаракати Гулрафтор савол гузоред.

3. Ҳаракатҳои Гулрафтор ба кадом савол ҷавоб мешаванд? Ана бинед,
якчанд ҳаракат ба як савол (чӣ кор кард?) ҷавоб медиҳанд.

4. Баъди ҳар як ҳаракат чӣ гузошта шудааст?

5. Аз иҷрои ин машқ ба чӣ хулоса омадед?

Машқи 258. Матни шеърро ифоданок хонед.

ПУШАЙМОНӢ

Дар автобус одам пур,
Чои нишастан набуд.

Як мӯйсафеди пире
Дар болои сарам буд.

Дар дасташ - халтаи бор,
Ба ман нигоҳ мекард ӯ,

Чӣ шуд, ки ман нишастам
Гардонда як тараф рӯ.

Чаро ин сон нишастам?
Чаро чояш надодам?

Гуфтаҳои бузургон
Магар наомад ёдам?!

Аз кори кардаи худ
Беҳад пушаймон шудам.

Одоби ман кучо шуд?
Худ аз худ ҳайрон шудам.

Ҳабиб Фақир

САВОЛУ СУПОРИШ:

1. Чаро бача аз кори кардааш пушаймон шуд?
2. Ӯ бояд чӣ тавр рафтор мекард?
3. Банди сеюми матни шеърро рӯнавис намоед.

ЗАРБУЛМАСАЛ

Пушаймонӣ чӣ суд охир,
Ки дар аввал хато кардӣ.

ДАРСҲОИ 19 ВА 20

ПИСАРИ ШИНОВАР

Писаре дар соҳили дарёча машғули шино буд. Мавҷ ӯро дар об даррабуд ва наздик буд ғарқ шавад. Писар бо нолаву фарёд ёри хост. Роҳгузаре омаду рӯи санги бузурге истода гуфт:

"Эй писари шӯху бебок, вақте шиноварӣ наметавонистӣ, чаро дар ин дарёча дохил шудӣ? Оё падару модар надорӣ, то ба ту насиҳат мекарданд ва ё шояд ба насиҳати бузургони худ гӯш намедиҳӣ?"

Писарак наздик ба ҳалокат буд, аз миёни об фарёд

карда гуфт: "Оқо, лутфан аввал маро аз ғарқ шудан наҷот бидеҳ, баъд аз он маро сарзаниш бикун!".

Насиҳат бидуни кӯмак бефоида аст!

Аз ҳикояти Пуқмони Ҳаким

САВОЛУ СУПОРИШ:

1. Матро хонда, мазмунашро нақл кунед.
2. Роҳгузар писаракро бамаврид сарзаниш кард?

Машқи 259. Ба калимаҳои ифодакунандаи ҳаракатҳо савол гузошта, матро рӯнавис намоед.

Пагоҳии барвақт осмон (...) соф шуд. Офтоб аз ақиб кӯҳҳо (...) намудор гардид. Ҳама ҷо (...) равшан мешуд. Камол ба боғча (...) рафт.

Машқи 260. Се ҷумлаи аввали матни "Писари шиновар"-ро рӯнавис намоед ва ба зери ҳаракатҳо хат кашед.

ТОЗИЁНА ХҶРДА БУДАМ

Бо тоифаи бузургон ба кишти нишаста будам. Заврақе ғарқ шуд. Ду бародар дар гирдоб афтоданд. Яке аз бузургон ба маллоҳ гуфт:

– Ин ду касро наҷот деҳ, барои ҳар як панҷоҳ динар ба ту медиҳам.

Маллоҳ дар об афтода, то якеро бираҳонд, он дигар ҳалок шуд.

Гуфтам:

– Бақияи умраш намонда буд, аз ин сабаб дар наҷот додани ӯ таъхир кардӣ ва дар он дигар шитоб.

Маллоҳ бихандид ва гуфт:

– Он чи ту гуфти яқин аст, лекин майли хотири ман ба раҳонидани ин бештар буд. Вақте дар биёбон монда будам, ин маро ба шутур шинонд ва аз дасти он дигар дар тифлӣ тозиёна хӯрда будам.

Саъдии Шерозӣ

Машқи 261. Чумлаҳои зеринро хонед. Ба ҳаракатҳои савол гузоред. Гӯед, ки ҳар як ҳаракат бо чӣ ҷудо карда шудааст.

1. Ситора мешӯяд, мерӯбад, медӯзад, мепазад.
2. Мор хазид, печид, газид, хӯрд, гурехт.
3. Шафтолу мепазад, мелухсад, мерезад, сурх мешавад, мулоим мешавад.

СУПОРИШ: Калимаҳои ифодакунандаи ҳаракатҳоро аз рӯи намунаи зер нависед.

Чӣ кор мекунад? - мешӯяд, ...

Чӣ кор кард? - хазид, ...

Чӣ мешавад? - сурх мешавад, ...

Машқи 262. Матнро рӯнавис кунед. Ба зери калимаҳои, ки ба саволи кӣ? (киҳо?) ҷавоб мешаванд, хат кашед.

Ман бо як гурӯҳ одамон дар киштӣ нишаста будам. Заврақи дар об фарқ шуд. Бародарон дар гирдоб афтоданд. Киштирон як бародарро аз марг наҷот дод. Бародари дигар, ки киштиронро дар кӯдакӣ зада буд, ҳалок гардид.

ДАРСҲОИ 21 ВА 22

МАРДИ ПОКИЗА

Марде аз марди дигар хона харид. Хонаро барои истиқомат харида буд. Деворҳои афтодаро мебардошт, андоваҳои рехтаро нав мекард ва сӯрохҳоро маҳкам менамуд. Ҳангоми ин корҳо дар зери девори хона ганҷе ёфт. Мард он ганҷро гирифт ва назди он марде рафт, ки хонаро аз вай харида буд. Ин мард ба он мард гуфт:

– Аз зери девори хонае, ки аз ту харидаам, ганҷе ёфтам. Ман аз ту хона харидаам, на симу зар. Ин ганҷ моли туст, овардам, ки ба ту бидиҳам.

Он мард ба ин мард ҷавоб дод:

– Дар вақташ он хонаро ман ҳам харида будам. Ман аз ганҷ хабаре надорам. Моли ман нест ин симу зар.

Баъд ҳар ду машварат карданд. "Моли ту не, моли ман ҳам не, чӣ кор кунем бо ин ганҷ" гуфтанд. Ва оқибат ганҷро бардоштанду пеши подшоҳ бурданд. Подшоҳ мақсади онҳоро фаҳмид, ба қаҳр омад. Ӯ гуфт:

– Шумо фуқарои ман ҳастед. Фақир гирифтани моли касеро барои худ айб донаду подшоҳ айб ҳисоб накунад, мулк вайрон мешавад. Инро бигиред ва аз ин ҷо биравед!

Он ду мард бо як овоз гуфтанд:

– Сардори мо туй. Кори мо душвор аст. Ин мушкили моро ту осон бикун.

Подшоҳ гуфт:

– Фарзанд доред?

Мардон гуфтанд:

– Шукр, дорем.

Яке аз он мардҳо писар дошту дигараш духтар. Бо маслиҳати шоҳ онҳо писару духтарашонро аҳди никоҳ бастанд. Зану шавҳар карданд. Ва ганҷро ба онҳо доданд.

Он шаҳр сардори одил дошт. Ва касе ба касе зулму хиёнат намекард.

Муҳаммад Авфии Бухорӣ

ЛУҒАТ: *Фақир* - камбағал, қашшоқ, мӯҳтоҷ.

САВОЛ:

1. Байни он ду мард чӣ мушкилие пеш омад?
2. Шоҳ барои осон кардани мушкили ҳар ду марди пок чӣ маслиҳат дод?

Машқи 263. Чистони зеринро рӯнавис кунед. Ба ҳаракати одамон савол гузored.

ЧИСТОН

Дӯкон ба дӯкон кофтем,
Оқибат онро ёфтем,
Пул додем, харидем,
Овардем, партофтем.

Азизи Азиз

СУПОРИШ:

1. Ҳисоб кунед, ки дар ин чистон чанд калима ҳаракатро мефаҳмонад ва онҳо кадомҳоянд.

2. Гӯед, ки ҳар як калимаи ифодакунандаи ҳаракат бо чӣ чудо карда шудааст.

Машқи 264. Бозии “Рақам ва ҳиҷо”. Бо рақами 1 ҳиҷои “О”, бо 2 - “мад”, бо 3 - “дар”, бо 4 - “на”, бо 5 - “бар”-ро ифода кунед.

$1 + 2 =$

$5 + 1 =$

$4 + 5 =$

$3 + 1 + 2 =$

$4 + 1 + 2 =$

$4 + 5 + 1 =$

СУПОРИШ: Калимаҳои ҳосилшударо нависед ва бо ҳар яки он ҷумла тартиб диҳед.

Машқи 265. Матни зеринро хонед. Гӯед, ки болҳои пингвинҳо барои чӣ хизмат мекунанд.

ПИНГВИНҲО

Болҳои пингвинҳоро бинед. Шумо мепиндоред, ки ҳоло баланд парвоз мекунанд. Лекин боли онҳо барои шино кардан ёри мерасонад. Пингвинҳо бо шикам дар рӯи барф меҳобанд ва бо ёрии болҳояшон мелағжанд.

СУПОРИШ: Матро рӯнавис намоед, ба ҳаракати ашёю одамон савол гузоред.

Машқи 266. Матни зеринро рӯнавис кунед ва ба зери ҳаракатҳои мард хат кашед.

Марде хона харид. ӯ хонаро таъмир мекард. Деворҳои афтидаро мебардошт, андова мекард, сӯроҳоро маҳкам менамуд. Баногоҳ аз зери девори хона ганҷе ёфт.

ПАНДИ МОДАР

Тифлам, калон шавӣ, кош,
Беғам расӣ ба пирӣ,
Қадри касон шиносӣ,
Дасти касон бигирӣ.

Поят шавад бақувват, –
Аз бахти бад гурезӣ,
Хушбахт бошӣ, эй кош,
Бо бахти бад ситезӣ.

Дастат шавад бақувват,
Эй тифли поку зебо, –
Дар ҳар қадам бигирӣ
Дасти фитодаеро.

Гӯшат шавад бақувват,
Эй чону эй дили ман,
Имдодчӯ садоро
То бишнави ту рӯшан.

Рӯҳат шавад бақувват,
Доим бапой бошӣ,
Худ бахти неки худро
Умре худой бошӣ!

Низом Қосим

СУПОРИШ: Шеърро азёд кунед.

Машқи 267. Бо як чумла нависед, ки фароштурук чӣ корҳоро анҷом медиҳад. Бо вергул чудо кардани ҳаракати ашӯро фаромӯш накунед.

Фароштурук ...

Машқи 268. Матни зеринро хонед. Мушоҳида намоед, ки оё ҳамин тавр мешавад.

Агар дуди мӯрӣ паст хезад, барф меборад, боло барояд, хунук мешавад.

Дар фасли зимистон раъду барқ ба амал ояд, шамоли сахт мешавад.

СУПОРИШ: Матнро рӯнавис намоед. Ба зери номи ашё хат кашед ва савол гузоред.

Машқи 269. Матни зеринро рӯнавис кунед, ба зери ҳаракати одамон хат кашед ва савол гузоред.

ҲИСОБИ ДУЗД

Боғбоне дуздери болои дарахти себ дид, ки халта пур мекард. Ӯ пурсид:

– Чӣ кор мекуни?

– Мева мешумурам, – ҷавоб дод дузд.

– Лекин чаро ба халта меандозӣ? – боз пурсид боғбон.

Дузд гуфт:

– Инҳоро ҳангоми шумурдан ғалат мекунам.

Азизи Азиз

ДАРСҲОИ 25 ВА 26

ТАБИБИ ДОНО ВА ТАБИБИ НОДОН

Марде бедонишу бетачриба даъвои табибӣ дошт. Табиби дигаре низ буд, ки бо доноӣ дардмандонро муолиҷа мекард. Аммо чашмаш хира шуда буд.

Малики шаҳр духтари зебоне дошт. Рӯзе ӯ бемор шуд. Малик табиби доноро ба муолиҷаи духтар хонд.

Ҳақим гуфт:

– Муолиҷаи ин беморӣ ба доруе муяссар шавад, ки онро

маҳрон номанд. Каме аз он дору бигиранд, кӯбанд, безанд ва бо қадре мушки холис ва дорчин биомезанд. Пас бо ширинӣ омехта, ба бемор диҳанд, зуд ранҷи вай барҳам хоҳад хӯрд.

Пурсиданд:

– Эй ҳақим, он доруро аз кучо пайдо кунем?

Гуфт:

– Ман дар шарбатхонаи подшоҳ қадре аз ин дору дида будам, ки дар қуттии симин ниҳода ва қулфе аз зари холис бар он зада буданд. Ҳоло, азбаски чашмам хира аст, аз пайдо кардани он оқизам.

Табиби ҷоҳил инро шунида гуфт:

– Шинохтани он дору кори ман аст.

Баъд дар шарбатхона аз пайи ёфтани дору шуд. Азбаски он ҷо чунин қуттиҳо бисёр буданд ва ӯ аз бесаводӣ наметавонист байнашон фарқ гузорад, яке аз қуттиҳоро бардошта, берун овард. Лекин дар он қуттӣ қадре заҳри кушандае буд. Табиб он қуттиро кушода, заҳро бо доруҳои дигар биёмехт ва шарбате сохта, ба духтар дод. Духтари подшоҳ доруро чашиду ҷон дод.

Малик фармуд, ки бақияи шарбатро ба табиби нодон хӯронанд. Табиби нодон ночор аз доруи худ бихӯрду бимурд.

Ҳар кӣ дар касби худ саҳлангорӣ кунад, файзу баракат наёбад ва рӯзи нек набинад.

Хусайн Воизи Кошифӣ

ЛУҒАТ: *Дорчин* - пӯсти дарахте, ки дар мамлакатҳои гарм мөрӯяд, онро барои хуштаъмӣ ва хушбӯӣ ба таом меандозанд.

САВОЛ:

1. Табиби доно ба бемор кадом доруро фармуд?
2. Барои дарёфт кардани дору табиб чӣ маслиҳат дод?
3. Табиби нодон барои дастрас намудани дору чӣ кор кард?
4. Аз мазмуни ин ҳикоя ба чӣ хулоса омадед?

Машқи 270. Аз матни ҳикояи “Табиби доно ва табиби нодон” сархати сеюмро рӯнавис намуда, танҳо ба зери ҳаракати одамон хат кашед.

Машқи 271. Ба расм нигоҳ карда, чӣ кор кардани ҳар як ашёро муайян намоед ва нависед.

СУПОРИШ:

1. Ба ҳар як ҳаракати ашё савол гузored.
2. Бигӯед, ки ҳаракати ашё (зоғ, малах, мор, моҳӣ) ба кадом савол ҷавоб мешаванд.

Машқи 272. Ба калимаҳои зерин ҳаракатҳои мувофиқи илова намуда, ҷумлаҳои нависед. Гӯед, ки ҳаракати ҳар як ашё ба кадом савол ҷавоб мешавад.

1. Уқоб...	2. Харгӯш...	3. Сағ...
4. Об...	5. Занбӯр...	6. Мурғобӣ...

Калимаҳо барои истифода: медавад, аккос мезанад, мепарад, шино мекунад, ях мекунад, мегазад.

Машқи 273. Матни зеринро рӯнавис намуда, ба зери ҳаракати одамон хат кашед ва савол гузored.

ГУСЕЛ

Аливу Ризо ба дарс дер карданд.

Муаллим пурсид:

– Чаро дер кардед?

Али гуфт:

– Ман хоб дидам, ки ба ҳавопаймо савор шудаам ва меҳоҷам ба саёҳат равам.

Муаллим:

– Хуб, Ризо, ту чӣ?

– Ман барои гусели Алӣ рафта будам.

Тоҷинисо Азизӣ

ДАРСОҶОИ 27 ВА 28

КАЖДУМ ВА САНГУШТ

Каждуме заҳри пурзарар дар неш ва бо нияти бад сафар кард. Ногоҳ ба лаби обе паҳновар расиду фурӯ монд. Сангуште бар вай раҳм намуд ва бар пушти худаш савор кард. Худро дар об андохт ва шинокунон рӯй ба ҷониби дигар ниҳод. Дар он вақт ба гӯши сангушт расид, ки каждум чизе бар пушти вай мезанад. Савол кард, ки:

– Ин чӣ овоз аст?

Каждум ҷавоб дод:

– Ин овози неши ман аст, ки бар пушти ту мезанам. Ҳарчанд медонам, ки бар он таъсире намерасад, аммо одати худро наметавонам гузошт.

Сангушт ба об фурӯ рафт, каждумро мавҷ даррабуд ва ба ҷое бурд, ки гӯиё ҳаргиз набуд.

Абдурахмони Ҷомӣ

ЛУҒАТ: *Фурӯ мондан* - ҳайрон шудан.

САВОЛ ВА СУПОРИШ:

1. Сангушт ба каждум чӣ некӣ кард?
2. Ба ҷои некӣ каждум рафтори дуруст кард?
3. Маънои зарбулмасали "Ҷоҳан зери ҷоҳ"-ро бо мазмуни ҳикоя муқоиса кунед.
4. Аз матни ҳикоя калимаҳои ифодакунандаи ҳаракати ашро рӯнавис намоед ва савол гузored.

Машқи 274. Матни ҳикояро хонед ва мазмунашро нақл кунед.

МАРДУМОЗОР

Мардумозоре санге бар сари некмарде зад. Он бенаворо маҷоли интиқом набуд. Сангро нигоҳ медошт, то замоне, ки маликро бар он лашкарӣ хашм омад ва дар чоҳаш кард. Дарвеш омад ва санг бар сараш кӯфт.

Гуфто:

– Ту кистӣ ва маро ин санг чаро задӣ?

Гуфт:

– Ман фалонам ва ин ҳамон санг аст, ки дар фалон таърих бар ман задӣ.

Гуфт:

– Чандин рӯзгор кучо будӣ?

Гуфт:

– Аз чоҳат меандешидам, акнун, ки дар чоҳат дидам, фурсат ғанимат дониستم.

Саъдии Шерозӣ

СУПОРИШ:

1. Ҷумлаи охириро шарҳ диҳед: Маънои калимаҳои “чоҳат” ва “чоҳат”-ро фаҳмонед.

2. Сархати аввали матнро рӯнавис кунед. Ба зер калимаҳое, ки ба саволи кӣ? ҷавоб мешаванд, хат кашед. Маънои ҳар як калимаро аз рӯи намунаи зерин нависед (Муаллим шарҳ медиҳад).

Мардумозор - одами бад.

Малик - ...

Некмард - ...

Лашкарӣ - ...

Бенаво - ...

Дарвеш - ...

Машқи 275. Ба калимаҳои зерин ҳаракатҳои мувофиқ илова намуда, ҷумлаҳоро нависед.

1. Дарахт

2. Хурмо

3. Чормағз... .

4. Гул

5. Шамол

6. Мор... .

Калимаҳо барои истифода: мелухсад, метосад, мепӯсад, пажмурда мешавад, мевазад, мехазад.

Машқи 276. Ба ҳаракатҳои зерин номи ашъи мувофиқро нависед.

Мепарад - мусича, ...

Меҷаҳад - кайк, ...

Меҳазад - кирм, ...

Шино мекунад - кит, харчанг, ...

ДАРСҲОИ 29 ВА 30

ХАТИБИ БАДОВОЗ

Хатиби бадовоз худро хушовоз мепиндошт ва фарёди беҳуда мебардошт.

Мардуми деҳа азобашро мекашиданд ва азият додани ӯро маслиҳат намедоданд. Яке аз хатибони деҳа, ки ба ӯ адовати пинҳонӣ дошт, гуфт:

– Туро хобе дидаам, хайр бод!

Гуфто:

– Чӣ дидӣ?

Гуфт:

– Чунон дидам, ки туро овози хуш буд ва мардумон аз нафасҳои ту дар роҳат.

Хатиб аз ин суханҳо ба андеша рафту гуфт:

– Ин муборак хоб аст, ки дидаӣ ва маро аз айби худ воқиф гардондӣ. Маълум шуд, ки овози нохуш дарам ва халқ аз баланд хондани ман дар ранҷ мебошад. Тавба кардам, ки аз ин пас қироат накунам магар ба оҳистагӣ.

Саъдии Шерозӣ

ЛУҒАТ: *Хатиб* - муллои хутбахон, ваъзгӯӣ.

САВОЛ:

1. Хатиби бадовоз аз суханҳои хатиби дигар ба чӣ хулоса омад?
2. Ба рӯи кас рӯирост камбудиаширо нагуфта, ба воситаи чизе, ё ишораи фаҳмондан камоли чист?

Машқи 277. Бозӣ: Калимаҳои зеринро аз рӯи тартиби рақамҳо нависед ва бо ҳар якеи он ҷумла тартиб диҳед.

1 4 3 2
о да м

3 4 5 6 2 1
ра ф тем

5 2 3 4 1
да в ид

1 2 3 6 5 4
ха н д и д

Машқи 278. Аз матни ҳикояи “Хатиби бадовоз” ҳаракати одамонро рӯнавис кунед ва савол гузored.

Машқи 279. Ба саволҳо ҷавоб гардонда, ҷумлаҳоро пурра карда хонед. Гуед, ки ҳар як номи ашё бо чӣ ҷудо карда шудааст.

1. Гӯсфанд, буз, гов, асп (чӣ кор мекунанд?)
2. Булбул, саъва, кабк, бедона (чӣ кор мекунанд?)
3. Бед, сафедор, чинор, арча (чӣ кор мекунанд?)

СУПОРИШ: Ба ҷои нуқтаҳо ҳаракатҳои мувофиқ гузошта, ҷумлаҳоро нависед ва дар хотир нигоҳ дored.

ОДОБИ РАФТАН БА ГҶРИСТОН

Агар пурсанд, ки одоби ба гӯристон рафтан чист, бигӯ:
Чун ба гӯристон расанд, салом кунанд ва ба сукут биистанд.

Рафтагонро ба некӣ ёд кунанд.

Оби даҳон наафкананд.

Пой ба гӯрҳо наниҳанд...

Ҳусайн Воизи Кошифӣ

ДАРСҲОИ 31 ВА 32

Машқи 280. Матни зеринро хонед, нақл намоед, рӯнавис кунед ва ба зери ҳаракати одамон хат кашед.

ШУКР

Шахсе ҳар гум карда буд. Гирди шаҳр мегашт ва шукр мегуфт.

Гуфтанд:

– Ҷаро шукр мекуни?

Гуфт:

– Аз баҳри он ки ман ба хар нишаста набудам, вагарна имрӯз чаҳорум рӯз мебуд, ки ман низ гум мешудам.

Убайди Зоқони

“САГ ДАР НАЗАРАМ ГҶСФАНД НАМУДААСТ”

Зоҳиде аз баҳри қурбонӣ гӯсфанде харид ва ресмоне дар гардани ӯ карда, ба ҷониби хонақоҳи худ мекашид. Дар роҳ тоифаи шӯрапуштон гӯсфандро дида, чашми тамаъ бикшоданд ва дар роҳи зоҳид истоданд. Яке аз онҳо ба пеши зоҳид омад ва гуфт: “Эй шайх, ин сагро аз кучо меорӣ?” Дигаре ба ӯ наздик шуду гуфт: “Ин сагро кучо мебарӣ?” Сеюмӣ аз рӯбарӯяш баромаду гуфт: “Эй шайх, магар нияти шикор дорӣ, ки саг ба даст гирифтаӣ?” Ӯри дигар аз ақиб бирасид ва гуфт: “Эй шайх, ин сагро чанд харидӣ?”

Ҷамин тариқа, як-як аз атроф баромада, ҳамагӣ ба шайх танҳо ҷамин гапро мегуфтанд. Яке мегуфт: “Ин саги ҷӯпонон аст”. Дигаре мегуфт: “Ин саги посбонон аст”. Яке дигар таъна мезад, ки “Чунин марди порсо чаро дасту ҷома ба ин саг олуда месозад?” Ҷар як аз маккорон ҷамин гуна афсун мехонданд ва ба ҷамин тарз ҳарфе меронданд.

Аз бисёрии ин суханҳо дар дили зоҳид шакке пайдо шуд ва гуфт: “Мабодо, ки фурӯшандаи ин ҷонвар ҷодугар буда ва ба чашмбандӣ сагро дар назари ман гӯсфанд намудааст. Беҳтар он аст, ки даст аз ин саг бардорам ва аз пайи фурӯшанда рафта, пули додаамро бозситонам”.

Зоҳиди бечора аз ғояти соддагӣ гӯсфандро монду аз паси фурӯшанда равон шуд. Шӯрапуштон гӯсфандро бурда, кушта хӯрданд.

ЛУҒАТ: *Хонақоҳ* - ҷов, ки шайхҳо ва дарвешон дар он ибодат ва зиндагӣ мекунанд.

Зоҳид - диндор.

САВОЛ ВА СУПОРИШ:

1. Зоҳид чӣ харид?
2. Дар роҳ бо ӯ киҳо вохӯрданд, чӣ мақсад доштанд ва чиҳо гуфтанд?
3. Аз суханони авбошону дуздон дар дили зоҳид чӣ пайдо шуд?
4. Ӯ чӣ кор кард? Шӯрапуштон чӣ кор карданд?
5. Мувофиқи мазмуни ҳикоя ба саволҳои боло ҷавоб нависед. Ба зеро ҳаракати одамон хат кашед ва савол гузored.

ДАРСҲОИ 33 ВА 34

ОДОБИ РАФТАН БА САЁҲАТ

Агар пурсанд, ки одоби рафтан ба саёҳат кадом аст, бигӯ:

- бо одамони хуб ҳамсафар бошад, ки аз онҳо тӯҳмат набарояд;
- ба дари боғу бўстон ва киштзори касе бе иҷозати ӯ по наниҳад;
- дар назари халқ ба қазои ҳоҷат нанишинад;
- бараҳна нашавад;
- шаб дар манзили худ бошад.

Хусайн Воизи Кошифӣ

СУПОРИШ: Одобӣ ба саёҳат рафтанро дар хотир нигоҳ дored.

ЗАРБУЛМАСАЛ

Адаб беҳтарин ганҷ аст.

Машқи 281. Бо калимаҳои “менавозад, месарояд, мерақсанд, хурсанд шуданд” ҷумлаҳо тартиб дода нависед.

Машқи 282. Матни афсонаро хонед ва нақл намоед.

ЗОҒ ВА КИРМ

Зоғ кирмеро, ба нӯли худ гирифт. Вай барои хӯрдани кирм ба шохи дарахт нишаст. Кирм дид, ки нобуд шуда истодааст. Вай роҳи халосиро ёфт.

Кирм гуфт:

– Ман падару бобои туро медонам. Онҳо паррандагони бисёр нағз буданд. Зоғ ҷавоб надод.

Боз кирм гуфт:

– Ман бародарон ва хоҳарони туро медонам. Онҳо паррандагони зебо буданд. Лекин ту аз ҳамаи онҳо фарқи калон дорӣ. Ман ҳеҷ вақт ягон паррандаи аз ту боақлтарро надидаам.

Ин таъриф ба зоғ форида. Вай “го” гуфта даҳонашро калон кушод. Кирм аз нӯли зоғ ба замин афтид ва ба даруни алафҳо даромад.

СУПОРИШ: Ҳаракати ашӯро рӯнавис кунед ва савол гузоред.

Машқи 283. Матни шеърро рӯнавис кунед. Гӯед, ки барои чӣ дар аввали калимаҳои “Помир, Москва ва Когон” ҳарфи калон навишта шудааст. Ба ҳаракати одамон савол гузоред.

МО АЗ ПОМИР ОМАДЕМ

Мо аз Помир омадем,
Москва равон шудем.
Хобидем андар вагон,
Бедор шудем дар Когон...

М. Миршакар

Машқи 284. Матни зеринро рӯнавис намоед. Ба зери ҳаракатҳо хат кашед. Калимаи “китоб”-ро таҳлили овозӣ кунед.

К И Т О Б

Ман китобро дӯст медорам. Китоб ба мо дониш медиҳад. Ман китобро тоза нигоҳ медорам, варақҳояшро намедарронам.

Д А Р С Ҷ О И 35 ВА 36

ОДОБИ АЁДАТИ БЕМОР

Беморбинӣ кори нек ва савоб аст.

Агар пурсанд, ки дар аёдати бемор кадом адаб аст, биғӯй:

- баъд аз торик шудан ба аёдати бемор наравад;
- чун ба пеши бемор дарояд, нахандад, нагирад;
- аз чапи бемор дарояд ва бар рости ӯ биншинад;
- бар сари болини бемор бисёр сухан нагӯяд;
- бо бемор ба лутфу нармӣ сухан гӯяд;
- зуд равад.

Хусайн Воизи Кошифӣ

САВОЛ ВА СУПОРИШ:

1. Дар вақти ба беморбинӣ рафтан чиҳоро дониш зарур аст?

2. Матро рӯнавис кунед. Ба зеро ҳаракати одамон хат кашед ва савол гузored.

ОДОБИ АТСА ЗАДАН

Агар пурсанд, ки одоби атсазананда чун аст, биғӯй:

Аввал, остин ё рӯмоле пеши даҳону бинӣ гирад, то дар вақти атса задан аз даҳону бинии ӯ чизе берун набарояд, ки ба бинандагон хуш наояд.

Дуюм, чун атса аз се зиёда гардад, агар тавонад, дафъ кунад, вагарна аз маҷлис бархезад, ки сабаби малоли мардум нашавад.

Сеюм, чун касе ҷавоби атсаи ӯ боздиҳад, ӯ низ ташаккур гӯяд.

Хусайн Воизи Кошифӣ

СУПОРИШ: Одоби атсазаниро дар хотир нигоҳ дored.

Машқи 285. Матни зеринро хонед ва нақл кунед.

• РҶЗИ ТАВАЛЛУД

Дар хонаи Муслима Абдуллоева ҳамсинфҳо ҷамъ омаданд. Имрӯз вай нӯҳсола шуд.

Модараш Меҳриниссо рӯи дастурхонро оро дод. Баъд аз хӯрокхӯрӣ ҳамсинфон шеър хонданд, суруданд, рақсиданд, афсона гуфтанд.

СУПОРИШ:

1. Ҷумлаи охирро бори дигар хонед ва гӯед, ки пас аз ҳар як ҳаракати одамон чӣ гузошта шудааст.
2. Матро рӯнавис кунед, ба ҳаракати одамон савол гузored.
3. Гӯед, ки дар аввали номи одамон чӣ хел ҳарф навиштед.
4. Калимаҳое, ки ба саволҳои кӣ? ва киҳо? ҷавоб мешаванд, номбар кунед.

Машқи 286. Гуфтаи Ҳазрати Муҳаммад(с)-ро рӯнавис намуда, дар хотир гиред. Гӯед, ки кадом калимаҳо ҳаракати одамро мефаҳмонанд.

Пайғамбар се касро лаънат кардааст:

1. Он кас, ки танҳо ғизо хӯрад.
2. Касе, ки дар биёбон танҳо сафар кунад.
3. Одаме, ки дар ҳуҷра (хона) танҳо бихобад.

Машқи 287. Матни зеринро рӯнавис кунед. Ба зери ҳаракати одамон хат кашед ва савол гузored.

ДАРОЗИ ВА БАР

Табибе рӯзе писари худро гуфт:

– Бирав ба бозор ва ресмоне бихар, ки бист газ дарозии он бошад.

Ӯ бирафт ва баъд аз муддате бозомад:

– Эй падар, дарозии ресмон гуфти ва бари он нагуфти?

ОДОБИ РОҲ РАФТАН

Рафтан ба се мавзеъ сурат мегирад: якум, рафтан аз роҳи умумӣ; дуввум, рафтан ба бозор; сеюм, рафтан ба маҳалле.

1. Рафтан аз роҳи умумӣ шаш одоб дорад:

Бе ҳоҷат ва беҳуда наравад; пой бараҳна ба замин наниҳад; бо кибру ғурур наравад; аз ҷои тӯҳмат дур бошад; ба ҷои нопок қадам наниҳад; қадам калон нагузорад.

2. Шаш одоби рафтан дар бозорро риоя бояд кард:

Китф бар касе назанад; оби даҳон наандозад; аз дур касеро фарёд назанад; бар дари дӯконе, ки кор надорад, наистад; чизе, ки намехарад, нархашро напурсад; ба савдои ду кас даҳолат накунад.

3. Ҳашт одоби рафтан дар маҳал маъмул аст:

Ба чапу рост нанигарад; ба болои бомҳо ва равзанаҳо (ҷойҳои кушоди хона) нигоҳ накунад; дар даруни хонае, ки дараш кушода бошад, нанигарад; роҳи касеро танг накунад; ба маҳалле, ки кор надорад, наравад; суруд нагӯяд ва ба овоз чизе нахонад; ба эҳтиёт равад, то ҷонваре дар зери пой ӯ ҳалок нагардад; бар дари хонае, ки коре надорад, наистад.

Хусайн Воизи Кошифӣ

СУПОРИШ: Матнро бодикқат хонед. Шаш одоби роҳ рафтан аз роҳи умумӣ, шаш одоби рафтан дар бозор ва ҳашт одоби рафтан дар маҳалро дар хотир нигоҳ доред ва риоя кунед.

ЯКТОСТ ТОҶИКИСТОН

Бо арзу тӯлу паҳно
Дунест беканора,
Пурнуру гарму зебо
Мулк аст бешумора,
Аммо ба зери гардун
Танҳост Тоҷикистон,
Мобайни ҷумла афзун
Яктост Тоҷикистон.

Дар ҳар канори олам
Як пора нон тавон ёфт,
Натвон валеқ беғам
Дигар чунин ҷаҳон ёфт,
Аз ҳар чарову ҳар чун
Болост Тоҷикистон,
Дар зери чархи гардун
Яктост Тоҷикистон.

Нуру зиёст обаш,
Файзу сафост хокаш,
Дар хуни мост обаш,
Дар хуни мост хокаш.
Чун ҷони тоза дар хун
Морост Тоҷикистон,
Аз ҳар ҳисоб берун –
Дунест Тоҷикистон.

Низом Қосим

ЛУҒАТ: *Арзу тӯлу паҳно* - бару дарозию паҳнӣ.

СУПОРИШ:

1. Шеърро ифоданок хонед.
2. Чор мисраи охири шеърро рӯнавис намоед.

ҲИКОЯТ

Рӯзе ба ғурури ҷавонӣ тез роҳ гашта будам ва шабонгаҳ дар доманаи теппае суфт мондам. Пирамарди заиф аз паси корвон меомад, гуфт:

– Ҷӣ меҳобӣ, ки на ҷои хобидан аст.

Гуфтам:

– Ҷӣ навъ равам, ки қудрати рафтан намондааст.

Гуфт:

– Ин нашунидаӣ, ки оқилон гуфтаанд:

“Рафтани нишастан беҳ, ки давидану аз по мондан”.

Саъди Шерози

СУПОРИШ: Матни ҳикоятро рӯнавис кунед ва ба зери ҳаракати одамон хат кашед.

УМРИ ДУРҶҒ...

1

Фирӯз бачаи ботартиб буда, дар кӯча тозаю озода мегашт, касеро намеранҷонд. Доимо дарсҳояшро тайёр мекард. Ӯ аз дарсҳо дер намеронд. Барои ҳамин муаллима дар маҷлисҳо номи Фирӯзро дар сафи бачаҳои беҳтарин мегирифт.

Вале ин саҳар Фирӯз ба мактаб нарафт. Модараш аз ин рафтори ӯ дар ҳайрат афтада гуфт, ки писарҷон ин корат нағз не. Ба мактаб наравӣ, зарар мебинӣ, бисёр чизҳоро намефаҳмӣ, ин як. Бачаҳо танбалу дарсгӯрез мегӯянд, ин ду. Муаллима аз ту меранҷад, ин се. Аммо Фирӯз мактаб рафтан нахост. Вай аз ҷоғаҳи хобаш ҳам нахост. Модараш аз ин саҳт ранҷид, бо табъи хираву хотири парешон ба кор рафт.

Падари Фирӯз, ки шаби дароз меҳнат карда буд, хаставу шалпар ба хона баргашт. Вай Фирӯзро дар бистари хоб дида, дар ташвиш афтад.

– Чаро ҳанӯз хобидаӣ? Чаро ба мактаб нарафтаӣ, писарам?

– Касал шудам. Сарам дард мекунад, – нолишкунон гуфт Фирӯз.

– Наход? – Падар дарҳол сари болини Фирӯз рафт ва даст ба пешони ӯ гузошт. Вай баъди лаҳзае китф дарҳам кашида боз гуфт: – Ҳарорат надорӣ-ку?!

– Сари ман бе ҳарорат дард мекунад, – мисли одамони касал пичиррос зад Фирӯз ва ба паҳлӯи дигар гашт.

– Аз гапҳоят бӯи дурӯғ меояд, – аз пешони Фирӯз дасташро бардошта гуфт падараш. – Дурӯғгӯӣ нағз не, писарам... Ман аз ту ин хел умед надоштам. Хез, писарам, тозон мактаб бирав!

– Дер шуд, муаллима ҷанг мекунад, – баъди андаке хомӯшӣ гуфт Фирӯз.

– Аз муаллима узр пурс. Ваъда бидех, ки минбаъд ба дарсҳо дер наместонӣ, - гуфт падар ва ўро то роҳрав гуселонд.

САВОЛ ВА СУПОРИШ:

1. Фирӯз бо кадом рафтораш модарро ранҷонид?
2. Падар аз чӣ дар ташвиш афтод?
3. Фирӯз чӣ баҳона кард?
4. Сархати аввали матни ҳикояро рӯнавис кунед. Ба зери ҳаракати одамон хат кашед ва савол гузored.

Машқи 288. Ба ҷои нуқтаҳо ҳаракатҳои мувофиқ гузошта, матнро рӯнавис кунед.

Т О Й Ч А

Галабон галаро ба сӯи теппа ... Аспе пешпо ... ва ба болои тойча Мо ба ҷои воқеа Тойча дар чуқурҷаи байни ду санг Бинобар ин ба вай ҳеҷ воқеа

Машқи 289. Сухани Ҳазрати Муҳаммад(с)-ро рӯнавис кунед ва дар хотир гиред.

Ҳар кӣ хоксорӣ кунад, Худо ўро то осмони ҳафтум боло барад. Ҳар кӣ мағрурӣ кунад, Худояш ўро то замини ҳафтум фуру барад.

САВОЛ:

1. Кадоме аз ин рафтор ба шумо маъқул аст?
2. Одамони хоксор бояд чӣ гуна рафтор дошта бошанд?

Машқи 290. Панди Фирдавсиро рӯнавис намуда, аз ёд кунед.

Ҳар он кас, ки дониш фаромӯш кунад,
Забонро зи гуфтор хомӯш кунад.

Д А Р С Ҳ О И 41 ВА 42

2

Падар баргашта, либосҳои кориашро иваз кард. Фирӯз ба хона даромад ва ба падараш гуфт:

– Гуфтам-ку, дер шуд, муаллима ба синф роҳ намедиҳад.

– Чӣ гуфт?

– Гуфт, ки дар синф барои ту ҷой нест.
– Узр пурсидӣ?
– Ҳа, пурсидам.
– Чӣ гуфт?
– Гуфт, ки узр-пузрро намедонам. Дер, ки мондӣ, рав аз ин ҷо!

– Наход? Аз гапат бӯи дурӯғ меояд.
– Хайр, рафта аз худи муаллима пурс, – оҳиста гуфт Фирӯз ва хост, ки ба хонаи дигар гузарад. Вале падараш ӯро боздошт.

– Пойафзолатро пӯш!

– Барои чӣ?

– Мактаб меравем!

Фирӯз ночор боз аз паси падараш ҷониби мактаб равон шуд.

Падари Фирӯз назди дари синф каме истод, баъд оҳиста онро тақ-тақ зад.

Муаллима китоб дар даст, ангуштонаш бӯролуд баромад. Падари Фирӯз хиҷолатмандона салом дод ва ранҷишомез гуфт:

– Муаллима, ман аз номи Фирӯз узр мепурсам. Шумо ӯро ба синф роҳ надодаед.

– Кӣ гуфт? О, ман Фирӯзро акнун мебинаму...

– Наход? – падари Фирӯз дар ҳолати нобоб монд. – Гуфтам-а, гапат бӯи дурӯғ мекунад.

– Ин хел одати бад надоштӣ-ку, – гуфт муаллима ба Фирӯз. – Падаратро саргардон кардӣ. Ин кори хуб не. Ба синф даро.

Фирӯз изо кашид. Ӯ ба рӯи муаллимаву падараш нигоҳ карда натавонист. Сараш ҳам ба синф даромад.

Умри дурӯғ ана ҳамин хел кӯтоҳ аст ва одамро мисли Фирӯз шарманда мекунад.

Абдулҳамид Самадов

САВОЛУ СУПОРИШ:

1. Дурӯғи Фирӯз дар назди муаллимааш чӣ тавр фош шуд?
2. Сарлавҳаи ҳикояро пурра карда хонед.
3. Дар нақши падар, Фирӯз ва муаллима бозӣ кунед.

Машқи 291. Ба номи одамон ва ашё ҳаракатҳои мувофиқ ҳамроҳ намуда, ҷумла тартиб диҳед ва нависед.

Номи ашё:

Мунаввар

Садбарг

Моҳӣ

Офтоб

Барфҳо

Чархбол

Ҳаракати ашё:

парвоз кард

об шуданд

менависад

шино мекунад

баромад

мерақсад

Машқи 292. Матни зеринро хонед. Гӯед, ки зуф дар кучоҳо месабзад ва ба кадом касалҳо даво мебахшад.

З У Ф

Зуф дар боғҳо, киштзорҳо, лаби ҷӯй ва сари чашма месабзад. Дар тиб барг, тухм, шираи онро истифода мебаранд. Барги зуфро дар соя мехушконанд. Чойи онро барои муолиҷаи кабудсурфа, дарди дандон, захми меъдаву рӯда мефармоянд.

СУПОРИШ: Матро рӯнавис кунед. Ба ҳаракати ашёю одамон савол гузored. Бигӯед, ки ҳар як номи ашё бо чӣ ҷудо карда шудааст.

Машқи 293. Ду сархати охири матни “Умри дурӯғ...”-ро рӯнавис намоед ва ба зери ҳаракатҳо хат кашед.

Машқи 294. Панди Фирдавсиро рӯнавис намуда, аз ёд кунед. Гӯед, ки дар ин панд кадом калимаҳо ҳаракатро мефаҳмонанд.

Биёмӯзу бишнавази ҳар донише,
Биёбӣзи ҳар донише ромише.

ЛУҒАТ: *Ромиш* - оромӣ, роҳат.

ДАРСҲОИ 43 ВА 44

МАРО КУҶО МЕКАШӢ?

Боре пашшае мӯрчаякро дид. Мӯрчаяк бо ҳазор ҳила донае ба хона мекашид. Вай дар ин кор азоби зиёде дошт. Ӯро гуфт:

– Эй мӯрчаяк, чаро ин ранҷро ба дӯши худ ниҳодаӣ ва ин борро бардоштаӣ?! Биё, амали маро нигар ва хӯрданиҳои маро тамошо кун. Ҳар таоми лазизтаринро то ман начашам, ба подшоҳон нарасад. Бар аспи ҳаво савор шудаам, ба ҳар ҷое, ки хоҳам, менишинам.

Пас пашша бипарид ва дар дӯкони қассобе бар рӯи гӯштпорае нишаст.

Қассоб корд дар даст дошт, бар гӯшт бизад ва пашшаро дунима кард. Мӯрчаяк омад ва пои пашшаро бигирифт ва мекашид. Пашша, дар ҳолате ки ҷон месупурд, пурсид:

– Маро куҷо мекашӣ?

– Мӯрчаяк гуфт:

– Ҳар кӣ аз баднафсӣ ба ҷое нишинад, ки худ хоҳад, оқибат ба ҷое кашандаш, ки худ нахоҳад.

Муҳаммад Авфӣ

САВОЛ ВА СУПОРИШ:

1. Оқибати баднафсӣ ба чӣ ҳол оварда мерасонад?
2. “Аспи ҳаво”-ро шарҳ диҳед.

Машқи 295. Аз матни ҳикояи “Маро куҷо мекашӣ?” се ҷумлаи аввалро рӯнавис намоед. Ба ҳаракати ашё савол гузored.

Машқи 296. Матни зеринро хонда, ҷумлаҳои сутуни якумро бо дуҷум муқрриса кунед.

Чӣ кор кард?

1. Соҳиб омад.
2. Моҳӣ шино кард.
3. Мӯрча рафт.

Чӣ кор карданд?

Соҳиб, Усмон ва Яҳё омаданд.
Моҳиён шино карданд.
Мӯрчаҳо рафтанд.

Машқи 297. Матнро хонед. Дар бораи манзараҳои зодгоҳи худ нақл кунед.

ДЕҲАИ МО

Туғмазор яке аз деҳаҳои шаҳри Норақ мебошад. Атрофи деҳаҳо кӯҳи Чилдухтарон, дараҳои Қарахон, Полез, Хушқак, хамиҳои Олуча, Туғ ва Хуч зеб медиҳанд. Дар ин мавзеъҳо ҳар гуна гиёҳҳо чамъ намуда, мехушконанд.

Дар миёни деҳаи Туғмазор мактаби ба номи Абдусаттор Раҳимов воқеъ аст. Аз канои деҳа дарёи Вахш ҷорист. Дар болотари деҳа аз дили кӯҳи Сангин чашмаи Бибӣ Заеда ҷавора мезанад. Оби чашма хусусияти шифобахшӣ дорад. Ин об ба бемори гирифтори кабудсурфа дармон мебахшад ва барои ҳазми хӯрок ғайбаовар аст.

Абдулло Алӣ

СУПОРИШ:

1. Бигӯед, ки дар аввали номи одамон, шаҳр, деҳа, кӯҳ, дара, хамӣ, дарё, чашма чӣ ҳел ҳарф навишта шудааст.
2. Маънои "дили кӯҳ" -ро шарҳ диҳед.
3. Сархати дуҷумро рӯнавис кунед ва ба зер номи одамон, деҳа, дарё, кӯҳ, чашма хат кашед.

Машқи 298. Мазмуни расмро нақл кунед. Ба саволҳои зерин ҷавоб нависед ва ба зер ҳаракати ашъ хат кашед.

1. Рӯбоҳ ба кучо даромад?
2. Ангур пухта буд?
3. Қади рӯбоҳ ба ангур мерасид?
4. Рӯбоҳ бо ҳасрат чӣ гуфт?

ДЕВОШТИЧ

1

Деваштич аз ҳокимони Суғд буд. Ӯ бар зидди арабҳо қаҳрамонона мубориза бурдааст. Аввали асри ҳашт дар саросари кишвари Суғд исёни мардум бар зидди арабҳо авҷ гирифт. Арабҳо аз исён ба ҳарос омада, ба Суғд сипоҳҳои иловагӣ фиристоданд. Ҷанги нобаробару қаҳрамононаи суғдиён бо арабҳо оғоз шуд.

Деваштич ба арабҳо мегуфт:

– Агар шумо аз кишвари мо наравед, мо шаҳру рустоҳоро тарк мекунем. Шумо, ки муфтхӯред, аз гурӯҳнагӣ хоҳед мурд!

Шаҳсоне, ки ғуломи арабҳо шудан намехостанд, бо сарвари Деваштич ба сӯи Хучанд ҳаракат намуданд. Онҳо мақсад доштанд, ки дар Хучанд паноҳ баранд, то қувва ҷамъ намоянд ва ба арабҳо зарбаи ногаҳонӣ зананд. Бо ин мақсад Деваштич ҷангунон аз Самарқанд ба Панҷакат ақибнишинӣ кард. Дар Шаҳристони Панҷакат ҷангҳои шадид ба амал омаданд.

ЛУҒАТ: *Сипоҳ* - лашкар.

Русто - деҳа, қишлоқ.

САВОЛ ВА СУПОРИШ:

1. Деваштич бар зидди кӣ мубориза мебурд?
2. Чӣ оғоз ёфт?
3. Деваштич ба арабҳо чӣ мегуфт?
4. Мақсади ӯ чӣ буд? Ҷангҳои шадид дар кучо ба амал омаданд?
5. Аз матн танҳо ҳаракати одамонро рӯнавис кунед ва савол гузored.

Машқи 299. Матни зеринро хонед. Дар сутуни якум танҳо номи ашё ва дар дуюм ҳаракати онҳоро рӯнавис кунед.

ДАР БОҒИ ҲАЙВОНОТ

Бачаҳо ба боғи ҳайвонот рафтанд. Ҳайвонҳо дар қафасҳо зиндагӣ мекарданд. Гург уллос мекашад. Шер наъра

мезанад. Паланг меғуррад. Мор меҳазад. Гунчишк чирикқос
мезанад. Товус нақши зебои худро намоиш медиҳад.

Машқи 300. Ба калимаҳои зерин ҳаракатҳои мувофиқ илова намуда,
ҷумлаҳои нависед.

1. Гов ...	2. Гург ...	3. Делфин ...
4. Хурӯс ...	5. Тортанак ...	6. Гул...

Калимаҳои барои истифода: ҷег мезанад, баъос мекунад, уллос
мекашад, тор метанад, шино мекунад, мешукуфад.

Машқи 301. Аз матни “Деваштич” калимаҳои, ки ба саволҳои кӣ?
киҳо? ҷавоб мешаванд, рӯнавис кунед.

ДАРСҲОИ 47 ВА 48

Машқи 302. Матро рӯнавис намоед, танҳо ба зери ҳаракатҳои
Неъмат хат кашед.

НЕЪМАТ ҚАРОБОЙЕВ

Неъмат супориши сардорро иҷро мекард. Ногоҳ ӯ
ширикқоси қулфи милтиқро шунид. Неъмат дид, ки касе ӯро
паррондан меҳазад. Пештар аз душман Неъмат тир андохт.
Душман ҳалок гардид.

ҲАЛОКАТИ ДЕВОШТИЧ

2

Арабҳои Шаҳристонро оташ заданд. Сипас Деваштич бо
ҳазорҳои нафар аз роҳи деҳаҳои Киштут, Мадм, Қум ва ағбаи
Шаҳристон сӯйи Хучанд равон шуд. Сарбозони араб ӯро
таъқиб мекарданд. Суғдиён дар қалъаи Қум камин гирифтанд.
Фармондеҳи араб Сулаймон қалъаи Қумро муҳосира кард.
Деваштич, бо мақсади зудтар ба хунрезӣ хотима додан, ба
сулҳ розӣ шуд. Сулаймон Деваштичро назди сарлашкар Ал-Ҳарошӣ
фиристод. Ал-Ҳарошӣ ба Деваштич ваъдаи дӯстӣ
дод. Вай аз Деваштич метарсид. Ниҳоят, Ал-Ҳарошӣ дар
қабристонии шаҳри Арбинҷон (наздикии Самарқанд) дар пеши

издиҳом Девоштичро ба дор овехт. Баъд сари Девоштичро ба Ироқ фиристод.

Ҳазрат Сабоҳӣ

ЛУҒАТ: *Издиҳом* - тӯдаи одамон.

САВОЛ ВА СУПОРИШ:

1. Арабҳо чӣ гуна мечангиданд? Аз матн ёфта хонед.
2. Барои чӣ Девоштич ба сулҳ розӣ шуд?
3. Бо кадом мақсад Ал-Ҳарошӣ Девоштичро ба дор овехт?
4. Аз матн аввал номи одамон ва баъд номи деҳаҳо, ағба, шаҳр, қалъа, мамлакатро рӯнавис кунед.

Машқи 303. Ба ҷои нуқтаҳо ҳаракатҳои мувофиқ гузошта, матнро рӯнавис намоед.

МҶРЧА ВА КАФТАР

Кафтаре ба доми сайёд Мӯрча инро Вай ба куртаи сайёд Мӯрча пушти сайёдро Сайёд тӯрро Кафтар

Машқи 304. Аз матни “Ҳалокати Девоштич” шаш ҷумлаи аввалро бори дигар хонед. Ҳаракати одамонро рӯнавис кунед ва савол гузоред.

Машқи 305. Ба номи ашё ҳаракатҳои мувофиқ илова намуда, ҷумла тартиб диҳед ва нависед:

Номи ашё:

Тойча
Гург
Тимсоҳ
Курбоққа
Трактор

Ҳаракати ашё:

шино мекунад
шудгор мекунад
йӯрға мекунад
гурехт
ҷаҳид.

ДАРСҲОИ 49 ВА 50

23 ФЕВРАЛ – ТАШКИЛИ ҚУВВАҲОИ МУСАЛЛАҲИ ТОҶИКИСТОН

Ватани мо дар ҷаҳон дӯстони зиёде дорад. Вале ватанамон душман ҳам дорад. Гурӯҳи одамоне ҳастанд,

ки меҳоҳанд аз рӯи меҳнати дигарон муфт зиндагӣ кунанд. Онҳо мамлақати тинҷу осоишта ва халқи меҳнати моро чашми дидан надоранд. Боигариҳои зеризаминии ҷумҳурии моро аз худ карда меҳоҳанд. Ватани моро Артиши миллии ҷумҳуриамон хуб муҳофизат мекунад.

Шумо шаб бароҳат меҳобед, аммо марзбонон шаби дароз нахобида, Ватанамонро посбонӣ мекунанд. Онҳо ҳар лаҳза кӯшиш менамоянд, ки ягон ҷосусе ё душмане қадами нопокашро ба сарзамини мо нагузорад.

23 феврал рӯзи ташкилѐбии Қувваҳои мусаллаҳи Тоҷикистон аст. Имрӯз мардуми тоҷик ин рӯзро бо хушнудӣ ид мекунад. Зеро аскарони мо – муҳофизони мо дар ҳимояи ҳаёти осоиштаи ҳар яки мо меистанд, то ин ки нағз зиндагӣ кунему аз ҳеҷ касе натарсем ва дар мактаб хуб хонем.

Машқи 306. Калимаҳои зерин ҳаракати одамонро мефаҳмонанд. Ба ҳар кадоми онҳо калимаҳои мувофиқ илова намуда, ҷумлаҳои нависед.

... меҳезад. ... мешӯяд меҳӯрад. ... меравад. ... дӯст медоранд.

Машқи 307. Матни зеринро хонед. Гӯед, ки дар аввали номи одам ва лақаби ҳайвонот чӣ хел ҳарф навишта шудааст.

ПОСБОНИ САРҲАД

Аскари қаторӣ Баҳодур сарҳадро посбонӣ мекард. Вай ба атроф ҳушёрона назар меандоخت. Ба Баҳодур аспаш Рахш ва сагаш Ҳушёр ёрӣ мерасонданд. Боре Баҳодур ҷосусеро дастгир кард.

СУПОРИШ: Матро рӯнавис кунед. Ба ҳаракатҳои Баҳодур савол гузаред.

МАКТУБ

Бародари азизам,
Муборак гӯям туро
Дар иди фирӯзиат
Аз номи мо, бачаҳо.

Ба ман навишта будӣ:
“Додаракам, дар мактаб
Нағзакак хонданатро
Ҳамеша дорам талаб”.

Ман ин насиҳататро
Доим меорам ба ҷо.
Аз ҳама дарсҳои худ
Дорам баҳои аъло.

Ҳар вақт иҷро намоем
Ба нафъи мулки кабир:
Ман гуфтаи муаллим,
Ту гуфтаи командир.

Абдусалом Деҳотӣ

СУПОРИШ: Шеърро азёд кунед.

Машқи 308. Банди чоруми матни шеъри "Мактуб"-ро рӯнавис кунед. Ба зери калимаҳои, ки ба саволи кӣ? ҷавоб мешаванд, хат кашед.

Машқи 309. Матни зеринро рӯнавис намоед, танҳо ба зери ҳаракати одамон хат кашед.

Қ А Х Р А М О Н

Ҷанг сар шуд. Саидқул Турдиев ба ҷанг рафт. Бо роҳбарии Саидқул ҷанговарон аз дарё гузаштанд ва қисми зиёди душманро нест карданд.

Саидқул дар ин ҷанг қаҳрамонона ҳалок гардид. Ба Саидқул Турдиев унвони Қаҳрамони Иттиҳоди Шӯравӣ доданд.

ДАРСҲОИ 51 ВА 52

ҶАНГИ РУСТАМ БО ФИЛИ САФЕД

Рустам дар хонаи худаш хуфта буд. Ногоҳ шӯру ғавғои дар берун бархоста ёро бедор кард.

Фили сафеди ҷангии Зол занҷирашро канда, ҳар кӣ ва ҳар чизи пешомадаро хартум зада меафтанд.

Рустам аз ҷой ҷаҳид, гурзи гаронро бардошта берун давид. Хизматгорони Зол аз тарси он, ки ӯ дучори ҳамлаи фил нагардад, сари роҳашро гирифтанд. Рустам ба ғазаб омад, муште ба сари хизматгор зад, хизматгорони дигар тарсида гурехтанд. Ҷавонпахлавон дарвозаи оҳанкӯби саройро бо гурзаш зада, банду занҷири онро пора-пора

карда, берун рафт. Нигоҳ кард, кӯҳи хурӯшоне дид, ки замин дар зери пои ӯ меларзид. Рустам наъраи шеронае кашид, ӯ далерона наздики фил рафт. Фили дамон хартуми балоангезашро баланд ва ду ханҷари дандонашро рост карда ҳамлаовар шуд. Инак, ҳамин замон Рустамро ба хартумаш печонда, мебардораду бар замин мезанад. Тарс бар андоми хизматгорон афтод ва садои баланде аз онҳо бархост, ки: "Гурез! Гурез!". Лекин Рустам аз ҷояш наҷунбид ва чун фил ба вай расид, гурзи гаронро ба сараш зад. Фил ларзида ғалтид.

Мазмун аз "Шоҳнома"

ЛУҒАТ: *Гурзи гарон* - як навъ асбоби ҷангии калони вазнин.

Дамон - даҳшатнок, сахт ҳамлакунанда.

САВОЛ ВА СУПОРИШ:

1. Фил чӣ гуна ба сари одамон ҳамла овард?
2. Рустам чӣ кор кард?
3. Рустам бо кадом восита филро зада афтонд?
4. Аз матни ҳикоя ҳаракатҳои Рустамро рӯнавис кунед.

Машқи 310. Матни зеринро хонед. Дар сутуни якум калимаҳои ифодакунандаи одамон ва дар дуюм ҳаракати онҳоро рӯнавис кунед.

ОИЛАИ МО

Падарам дар мактаб кор мекунад. Хоҳарам Гулчеҳра ба боғчаи кӯдакон меравад. Модарам дар боғча кӯдаконро нигоҳубин мекунад. Ман дар хона ба корҳои модарам ёрӣ мерасонам.

Машқи 311. Бозӣ-мусобиқаи "Кӣ тезтар менависад?". Номи ашёрс нависед. Бо ҳар яки он ҷумла тартиб дода, ба ҳаракати ашёр савол гузоред.

Машқи 312. Матни зеринро рӯнавис кунед ва ба зери ҳаракати одамон хат кашед.

ҲОДӢ КЕНҶАЕВ

Ҳодӣ Кенҷаев дар ҷанг фармондеҳи ҷасур буд. Сарбозони дастаи Кенҷаев дар муҳорибаҳои зидди душман ғолиб мебаромаданд. Дар яке аз муҳорибаҳо Ҳодӣ Кенҷаев саҳт захмдор шуд. Ӯ ба унвони Қаҳрамони Иттиҳоди Шӯравӣ мушарраф гардидааст.

ДАР СҲОИ 53 ВА 54

ДУИ БОБОЯМ

Дар умрам бори аввал ду гирифтам, саҳт алам кард. Ба хона омадам, аз гулӯям хӯрок нагузашт. Медонистам, ки ғуноҳи худам.

Бобоям аз ҳоли табоҳи ман бохабар шуда, тасаллӣ дод:

– Ин қадар ғам нахӯр, ҷони бобо. Зӯр зан, ки ин дафъа панҷ гирӣ. Ман ҳам дар вақташ як бор ду гирифта, хеле дар хиҷолат монда будам.

– Кай, бобоҷон? Нақл кунед.

– Ҷавон будаму дар аскарӣ хизмат мекардам, – гуфт бобоям ришашро молида. – Дар майдон машқ мегузарондем. Танкҳо бояд роҳи муайянро тай карда, дар вақти таъиншуда ба лаби дарё меомаданд.

Танки мо аз ҳама пеш мерафт. Ногоҳ дар канори роҳ чашмам ба ғусфанде афтод, ки ду барра зоидаасту ҳаросон

ба атроф менигарад. Чӯпон рамаро ба доманаи кӯҳ ҳай карда бурдааст. Меш дар он чо мондаасту чӯпон хабар надорад. Амр додам, ки танкро ба доманаи кӯҳ ронанд. Мо аз роҳ баромада сӯйи рама рафтем.

Чӯпонро огоҳ кардем, ки гӯсфанде бо ду барраи навзод дар сари роҳ хобидааст, рафта гирад. Даҳмарда миннатдор шуду бо хараш пайгард ба роҳ даромад.

Сардор сабаби дер омадани моро шуниду қавоқ андохта гуфт:

- Шумо бар хилофи низомнома рафтор кардед!
- Ин ҷанг не, машқ-ку, – узромез гуфтам ман.
- Фарқ надорад, ба таомули ҳарбӣ рост намеояд, – сарзаниш кард сардор ва ба ман баҳои ду гузошт.

Бегоҳӣ, баъди ба қисми ҳарбӣ баргаштан, сардор аз қаҳраш фуромад магар, ки ба китфам тап-тап зада гуфт: “Дар иҷрои фармон ду гирифта бошед ҳам, баҳои одамгариатон панҷ аст. Гӯсфанду барраҳоро дар саҳро имшаб гург мехӯрд”.

– Аҷоиб, баҳои кор дую баҳои рафтор панҷ мешудааст, – ҳайрон шудам ман.

– Тамоми саҳву ғалатҳо аз бадии рафтор аст, – хулоса кард бобоям. – Рафтор аъло бошад, кор, албатта, аъло мешавад.

Абдумалик Баҳорӣ

ЛУҒАТ: *Таомули ҳарбӣ* - рафтори ҳарбӣ.

СУПОРИШ:

1. Ҳикояро нақл кунед.
2. Баҳои “ду” ва “панҷ”-и гирифтаи боборо фаҳмонед.
3. Сархати аввали матни ҳикояро рӯнавис кунед. Ба ҳаракатҳо савол гузоред.

Машқи 313. Ҳаракати одамон ва ашёро муайян намуда, ба саволҳо ҷавоб нависед.

1. Зебо чӣ кор мекунад?
2. Лоиқ чӣ кор кард?
3. Баҳор чӣ кор мекунад?
4. Ҳаво чӣ мешавад?

Машқи 314. Номи ашёро ёфта, ба саволҳо ҷавоб нависед.

1. Чӣ меҳазад?
2. Чӣ баромад?
3. Чӣ ҷеғ мезанад?
4. Чӣ сар шуд?

Машқи 315. Аз гурӯҳи калимаҳои ҷудоғона ҷумлаҳо созад ва нависед.

1. Модарам, ба, мактубро, ман, дод.
2. Аз, мактуб, омадааст, акаам.
3. Артиши миллӣ, дар, сафи, хизмат, вай, мекунад.

Машқи 316. Матни зеринро рӯнавис кунед ва ба зери ҳаракатҳои ашё ва одамон хат кашед.

ТАЙЁРӢ БА КИШТУКОР

Дар охири моҳи феврал барфҳо об мешаванд. Офтоб торафт баланд мебарояд. Деҳқонон ба киштукори баҳорӣ тайёрӣ мебинанд. Онҳо ба замин пору мепошанд, ҷӯйҳоро тоза мекунанд.

ДАРСИ 55

ВАТАН

Ин замину ин чаман,
Ин ҳаёту ин Ватан,
Бошад ба ҷон баробар
Чун мероси халқи ман.

Ҳар кас, ки дорад номус,
Кишвараширо дорад дӯст,
Мо ба кишвар пайвандем,
Монанди нохуну пӯст.

Аз бобову аз падар
Омад ба мо ин кишвар.
Кишвар ба мо азиз аст
Монанди рӯи модар.

Пушту паноҳи одам
Ватан бошад дар олам.
Дар зиндагӣ бо Ватан,
Одам намехӯрад ғам.

Бошад кишвар гулистон,
Бошад Ватан саробон.
Мо Ватану кишварро,
Ба ҷон ҳастем ниғаҳбон.

Шоҳмузаффар Ёдгорӣ

САВОЛУ СУПОРИШ:

1. Шоир Ватанро чӣ гуна васф кардааст?
2. Ватан аз киҳо ба мо мерос мондааст?
3. Шеърро азёд намоед.

ДАРСИ 56

ИМЛО

ДАРСҲОИ 57 ВА 58

ТАРОНАИ БАҲОР

Дар замин ҷо-ҷо барф дида мешуд, муғчаҳо ҳанӯз
майда буданд. Онҳо мехостанд кушода шаванд.

– Кушода шавам-мӣ? – пурсид муғчае аз ҳамсояш.

– Не, – гуфт ҳамсоя, – ҳоло дар замин барф ҳаст. Аз ҳавои

– Кай кушода мешавем?

– Инро ба мо шамол мегӯяд.

Дар замин, дар зери барф ду донача мехобиданд.

Онҳо сабзидан мехостанд.

– Сабзам–мӣ? – пурсид доначае аз чӯрааш.

– Не, – гуфт доначаи дигар, – ҳанӯз вақт нарасидааст.

– Кай месабзем?

– Инро ба мо об мегӯяд.

Рӯи об ях баста буд. Моҳиён дар қаъри об мехобиданд.

Онҳо ба рӯи об баромадан мехостанд.

– Бароям-мӣ? – пурсид моҳича аз модараш.

– Не, – гуфт моҳӣ.

– Кай мебароем?

– Инро ба мо ях мегӯяд.

Муғчаҳо, донаҳо, моҳиён – ҳама мунтазири баҳор буданд.

Баҳор омад. Офтоб ба олам нур пошид ва гарм кард.

Ҳавои гарм ба кас мефорад. Паррандагони гармидӯст аз мамлакатҳои дур парида омаданд.

– Бин, чӣ гуна шамоли форам мевазад! Акнун кушода шав! – гуфт муғча.

– Шилдир-шилдири обро шунидӣ? Акнун сабзидан гир! – гуфт донача.

– Ба рӯи об баро, баро, гарм шудааст! – гуфт моҳӣ.

Дар ҳама ҷо таронаи баҳор шунда мешуд.

САВОЛ ВА СУПОРИШ:

1. Муғча ба ҳамсояаш чӣ гуфт?

2. Дона аз чӯрааш чӣ пурсид?

3. Моҳиён чиро мехостанд?

4. Муғчаҳо, донаҳо ва моҳиён кай ба орзуяшон расиданд?

5. Барои чӣ матн "Таронаи баҳор" номида шудааст?

6. Дар нақши муғча, дона ва моҳӣ бозӣ кунед.

7. **Машқ:** Таҳлили имло.

6. АЛОМАТИ АШЁ

Машқи 317. Аз рӯи ин расмҳо ранг, мазза, зебой, баландии ҳар як ашёро муайян кунед.

Машқи 318. Шеърро хонед. Гӯед, ки себ чӣ хел ранг, мазза, намуд, бӯй дорад.

С Е Б А К

Себаки сурхи сероб
Ширин асту хӯрданбоб.
Себак хеле хушрӯй аст,
Хушмаззаву хушбӯй аст.

СУПОРИШ: Аз машқҳои боло ба хулоса омада бигӯед, ки ашё (чизҳо) аз рӯи чӣ аз ҳамдигар фарқ мекунад.

Ашё (чизҳо) аз рӯи ранг, мазза, намуд аз ҳамдигар фарқ мекунад. Ана ҳамин нишонаҳо аломати ашё мебошанд.

Машқи 319. Матни шеъри “Себак”-ро рӯнавис кунед ва ба зер аломати ашё хат кашед.

Машқи 320. Калимаҳои “хунук, гарм, форам” аломати ашёро мефаҳмонанд. Бо ҳар кадоми онҳо ҷумлаҳо тартиб дода, нависед. Ҷумлаҳоро аз матни “Таронаи баҳор” ёфта метавонед.

ДАРСҲОИ 59 ВА 60

ПИСАРАК ВА БОЙЧЕЧАК

I.

Барф офтобакро диду об шуд. Бойчечак рӯи замин баромад. Ба атроф чашм афканд. Ҳама ҷо хомӯшу холи,

на гулеву на гиёхе. Бойчечак шодӣ кард, ки қосиди нахустини баҳор аст.

Лаҳзае нагузашта, ба гӯши ӯ овозе расид:

– Оҳ, ана бойчечак!

Баъд дами кордчаи тез ба решааш расид. Дастони чолоку пурқуввати писараке ӯро аз замин кашид...

Писарак бойчечакро ба як кунчи китобдонаш гузошт. Он ҷо торик буд. Бӯи ношинос гули саҳроиро нафастанг мекард. Писарак ба хона омад. Вай аз он шод буд, ки қосиди баҳор дар дасти ӯст.

Одамон гулро мебӯсиданду ба чашм мемолиданд. Бойчечак даст ба даст мегашт...

Машқи 321. Ҷумлаҳои зеринро нависед. Калимаҳои ифодакунандаи аломати ашёро номбар кунед ва ба ҳар яки он савол гузоред.

1. Шаҳноза қалами сурх дорад.
2. Дар осмон абрҳои сиёҳ давр мезананд.
3. Гӯсфанди сафед аз чарогоҳ омад.

Машқи 322. Савол ва ҷавобҳоро рӯнавис намоед.

– Қалами чӣ хел?	– Қалами сурх.
– Абрҳои чӣ хел?	– Абрҳои сиёҳ.
– Кадом гӯсфанд?	– Гӯсфанди сафед.

СУПОРИШ: Гӯед, ки аз иҷрои ин машқ ба чӣ хулоса омадед.

Ба аломати ашё саволҳои чӣ хел?, кадом?
гузошта мешаванд.

II.

Бача шабона шишаро пуроб карду гулро дар он гузошт. Шаб ӯ хоб дид, ки дар ёлаҳо гаштааст. Боз бойчечак мечӯяд...

– Ноинсофҳо! Ҳамин саҳар гулаке рӯид, ҳамонро ҳам кандаанд. Тухми гулу гиёҳҳо нест мешаванд. Чӣ тадбире? –

ба гӯш расид овози дардолуде.

– Ту кистӣ? – пурсид писарак бо ҳарос ба атроф нигариста.

– Ба зери поят нигар, писар! Ман, Замин! Модари ҳама мавҷудоти оламам. Гули бойчечак ҳам фарзанди ман буд. Мехостам, ки вай нашъунамо карда, тухм бандад. Афсӯс, ки онро ҳам канданд...

Писарак бедор шуд. Ва сар аз болин бардошта, ба пештахтаи тиреза нигарист. Он ҷо дар даруни шишаи пуроб гули бойчечак меистод. Гул пажмурда буд ва сӯи офтоб майл мекард.

Писарак аз ҷояш хеста, ба ҷои офтобраси рӯи ҳавлӣ омад, ба қадри як кафи даст заминро бо кордча нарм кард. Пиёзи бойчечакро шинонда об рехт. Барои эҳтиёт гирдашро шиф кашид.

Бегоҳӣ писарак аз мактаб баргашту рост назди бойчечак омад. Бойчечак андак ҷон гирифта буд. Дар назар сабзу хуррам менамуд. Инро дида писарак хеле хурсанд шуд. Вай дергоҳ бойчечакро бо ҳавас тамошо кард. Сонӣ бо дили шоду хотири болида ба хона даромад, ки об биёрад...

Исроил Иброҳимов

ЛУҒАТ: Бойчечак - дар баъзе маҳалҳо инро "гули зардак" меноманд.

САВОЛУ СУПОРИШ:

1. Чаро бойчечакро қосиди нахустини баҳор меноманд?
2. Писарак чӣ хоб дид ва дар хобаш Замин ба ӯ чӣ гуфт?
3. Дар охир писарак хатояшро чӣ тавр ислоҳ кард?
4. Ба қисми дуюми ҳикояча сарлавҳа гузоред.

ДАРСҲОИ 61 ВА 62

Машқи 324. Матни зеринро рӯнавис намоед. Ба зери аломати ашё хат кашед ва савол гузored.

ДЕҲАИ МО

Дар баҳорон теппаҳои пасту баланди атрофи деҳаи мо сабзу хуррам мегарданд. Дарахтони сарсабз, гулҳои рангоранг ба деҳа ҳусни нав мебахшанд. Аз ҳар кӯху дара обҳои софи чашмаҳо ҷорианд.

ГУЛДАСТА БА МОДАР

Ман аз кӯҳсор гул чидам,
Ман аз гулзор гул чидам,
Лаби ҷӯбор гул чидам,
Аҷаб бисёр гул чидам.

Ту боғи пурсамар, модар!
Ту хуршеди саҳар, модар!
Ту бахти шӯълавар, модар!
Ту аз ҷон хубтар, модар!

Бишуд гулдастае тайёр
Барои модари ғамхор.

Ман аз меҳрат сафо дорам,
Чу фарзандат вафо дорам.

Муҳиддин Фарҳат

САВОЛ ВА СУПОРИШ:

1. Матни шеърро ифоданок хонда гӯед, ки модар ба чӣ монанд карда шудааст?
2. Боғи пурсамар, хуршеди саҳар, бахти шӯълаварро чӣ тавр мефаҳмед?
3. Шеърро азёд кунед.
4. Сатрҳои 7, 8, 9, 10-умро рӯнавис намуда, ба аломати ашё савол гузored.

ЗАРБУЛМАСАЛ

Офтоб гармӣ дораду модар-меҳр.

